

ตอนที่ 3 จําแนก

ลักษณะจําแนกได้บัญญัติไว้ 4 หมวด คือ หมวด 1 บทเปิดเสร็จทั่วไป ตั้งแต่มาตรา 747 ถึง 757 หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ของผู้จําแนกและผู้รับจําแนก ตั้งแต่มาตรา 758 ถึง 763 หมวด 3 การบังคับจําแนก ตั้งแต่มาตรา 764 ถึง 768 หมวด 4 ความระงับสิ้นไปแห่งจําแนก มาตรา 769

หมวด 1

บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

มาตรา 747 “อันว่าจำนำนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า ผู้จำนำ ส่งมอบสังหาริมทรัพย์สิ่งหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า ผู้รับจำนำ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้”

จำนำ คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า “ผู้จำนำ” ส่งมอบสังหาริมทรัพย์สิ่งหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า “ผู้รับจำนำ” เพื่อเป็นประกันหนี้ แต่คู่สัญญาจำนำจะตกลงกันให้บุคคลภายนอกเป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์สินจำนำไว้ก็ได้ (มาตรา 749)

มีหลักเกณฑ์และข้อสังเกตดังนี้

1. การจำนำกฎหมายมิได้บังคับว่าจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ (ฎีกาที่ 1451/2503, 1729/2512)
2. การจำนำมิได้เฉพาะสังหาริมทรัพย์เท่านั้น
3. การจำนำต้องมีการส่งมอบสังหาริมทรัพย์ให้ผู้รับจำนำ ถ้าไม่มีการส่งมอบ ถือว่าไม่มี การจำนำ

คู่เงินกันและในสัญญากฎมีข้อความด้วย จำเลยได้นำโคมาจำนำไว้ แต่ปรากฏว่าเมื่อทำสัญญากู้กันแล้ว ผู้ให้กู้ได้ยินยอมมอบโคกลับคืนไปสู่ความครอบครองของจำเลย เช่นนี้ถือว่าจำเลยหาได้มอบโคไว้เป็นประกันการชำระหนี้ตามความหมายในลักษณะจำนำไม่ (ฎีกาที่ 490/2502)

โจทก์กับจำเลยทำหนังสือสัญญาไว้ต่อกัน มีความหมายว่าโจทก์ยอมให้รถยนต์เป็นประกันเงินที่โจทก์รับล่วงหน้าไป แต่คู่กรณีก็ตกลงให้รถยนต์อยู่ที่โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าของ พฤติการณ์เช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นการจำนำ (ฎีกาที่ 1441/2505)

4. ผู้จำนำจะเป็นตัวลูกหนี้เองหรือบุคคลอื่นนำทรัพย์มาเป็นประกันการชำระหนี้ แต่ผู้จำนำจะต้องเป็นเจ้าของสังหาริมทรัพย์ที่จำนำ ถ้ามีบุคคลอื่นปลอมเป็นเจ้าของทรัพย์ นำทรัพย์ไปจำนำ การจำนำไม่ผูกพันเจ้าของที่แท้จริง

ผู้เช่าเอาสังหาริมทรัพย์ที่เช่าไปจำนำ ผู้ให้เช่าเรียกทรัพย์สินนั้นคืนจากผู้รับจำนำได้

จำเลยโอนขายรถยนต์ให้โจทก์แล้วทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ดังกล่าวจากโจทก์ ต่อมาจำเลยนำรถยนต์ไปมอบให้แดงยึดไว้เป็นประกันการชำระหนี้โดยไม่ได้รับความยินยอมจาก

ภายนอก หรือขนย้ายเอาไปขายในท้องตลาด อันจะทำให้สิทธิตามประหวอนสินค้าสิ้นไปทั้งหมด หรือเสียไปบางส่วนให้เสียหายแก่ ข. ไม่ได้⁽¹⁾

ข้อตกลงก่อนนี้ถึงกำหนดชำระมีผลอย่างไร

มาตรา 756 “การที่จะตกลงกันได้เสียแต่ก่อนเวลาหนึ่งถึงกำหนดชำระเป็นข้อความอย่างใดอย่างหนึ่งว่า ถ้าไม่ชำระหนี้ ให้ผู้รับจำนำเข้าเป็นเจ้าของทรัพย์สินจำนำ หรือให้จัดการแก่ทรัพย์สินนั้นเป็นประการอื่นนอกจากตามบทบัญญัติทั้งหลายว่าด้วยการบังคับจำนำนั้นไซ้ ข้อตกลงเช่นนั้น ท่านว่าไม่สมบูรณ์”

บทบัญญัติมาตรานี้มีลักษณะคล้ายกับมาตรา 711 ในลักษณะจำนอง คือถ้ามีการตกลงเสียก่อนเวลาหนึ่งถึงกำหนดว่า ถ้าไม่ชำระหนี้ ให้ผู้รับจำนำเข้าเป็นเจ้าของทรัพย์สินจำนำ หรือให้จัดการแก่ทรัพย์สินนั้นเป็นประการอื่นนอกจากตามบทบัญญัติทั้งหลายว่าด้วยการบังคับจำนำ ข้อตกลงนั้นไม่สมบูรณ์ ถ้าหนึ่งถึงกำหนดชำระแล้วมีการตกลงกันได้

กฎหมายลักษณะจำนำนำไปใช้กับโรงรับจำนำ

มาตรา 757 “บทบัญญัติทั้งหลายในหลายลักษณะ 13 นี้ ท่านให้ใช้บังคับแก่สัญญาจำนำที่ทำกับผู้ตั้งโรงรับจำนำโดยอนุญาตรัฐบาลแต่เพียงที่ไม่ขัดกับกฎหมาย หรือกฎข้อบังคับว่าด้วยโรงจำนำ”

การตั้งโรงรับจำนำ มี พ.ร.บ.โรงรับจำนำบัญญัติไว้เป็นพิเศษ ถ้าใน พ.ร.บ.โรงรับจำนำ ไม่ได้บัญญัติถึงกรณีใดบ้าง ให้นำ ป.พ.พ.ว่าด้วยลักษณะจำนำไปใช้บังคับได้เท่าที่ไม่ขัดกับ พ.ร.บ.โรงรับจำนำ กฎกระทรวงหรือประกาศกระทรวงมหาดไทยมีออกตามความตาม พ.ร.บ.โรงรับจำนำ

พ.ร.บ.โรงรับจำนำปัจจุบัน คือ พ.ร.บ.โรงรับจำนำ พ.ศ.2505 และ พ.ร.บ.โรงรับจำนำ พ.ศ.2517 ออกมาแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.โรงรับจำนำ พ.ศ.2505 มีผู้นำทรัพย์มาจำนำกับโรงรับจำนำ ต่อมาจะปรากฏว่าผู้ที่จำนำไม่ใช่เจ้าของ เจ้าของแท้จริงตามปกติจะต้องไถ่ทรัพย์นั้น ยกเว้นเจ้าของทรัพย์เอาคืนได้โดยไม่ต้องไถ่ ในกรณีโรงรับจำนำไม่ได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ.โรงรับจำนำดังนี้

1. ใต้รับจำนำสิ่งของใช้ที่เห็นได้ว่าเป็นของทางราชการ

(1) เสนีย์ ปราโมช, หม่อมราชวงศ์. คำอธิบาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วย คำประกันจำนอง จำนำ. สำนักพิมพ์ นิติบรรณการ, พ.ศ.2512 หน้า 168.

2. ได้รับจำหน่ายทรัพย์สินหรือสิ่งของที่รับแจ้งเรื่องของหาย
3. ได้รับจำหน่ายทรัพย์สินไว้โดยรู้หรือมีเหตุอันควรรู้ว่าทรัพย์สินจำนำนั้นได้มาโดยการกระทำความผิด (ฎีกาที่ 1277/2512)
4. ได้รับจำหน่ายทรัพย์สินไว้โดยมิได้จัดแจ้งรายการเกี่ยวกับบัตรประชาชนของผู้จำนำไว้ให้ชัดเจนในต้นขั้วของตัวรับจำนำด้วย
5. ได้รับจำหน่ายสิ่งของแต่ละรายการเกินกว่า 10,000 บาท ไม่ได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ.โรงรับจำนำ (ฎีกาที่ 266/2508, 901/2510)

ในกรณีที่ผู้รับจำนำซึ่งไม่ได้รับความคุ้มครองจาก พ.ร.บ.โรงรับจำนำ รับจำหน่ายทรัพย์สินไว้โดยสุจริตจากบุคคลที่เข้าซื้อทรัพย์สินมา ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์และทำการโดยสุจริต มีสิทธิติดตามเอาคืนได้ (ฎีกาที่ 776/2506)

หมวด 2

สิทธิและหน้าที่ของผู้จำนำและผู้รับจำนำ

มาตรา 758 “ผู้รับจำนำชอบที่จะยึดของจำนำไว้ได้ทั้งหมดจนกว่าจะได้รับชำระหนี้ และค่าอุปการณครบถ้วน”

ผู้รับจำนำชอบที่จะยึดของจำนำไว้ได้ทั้งหมดจนกว่าจะได้รับชำระหนี้และค่าอุปการณครบถ้วนถึงแม้ลูกหนี้จะได้ชำระหนี้บางส่วนแล้วก็ตาม แต่เจ้าหน้าที่คำพิพากษามีอำนาจยึดทรัพย์อันเป็นกรรมสิทธิ์ของลูกหนี้ที่จำนำไว้จากผู้รับจำนำได้ ผู้รับจำนำได้แต่ร้องขอรับชำระหนี้ก่อนเจ้าหน้าที่อื่นได้ (ฎีกาที่ 944/2490)

หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้รับจำนำ

มาตรา 759 “ผู้รับจำนำต้องรักษาทรัพย์สินจำนำไว้ให้ปลอดภัย และต้องสงวนทรัพย์สินจำนำนั้นเช่นอย่างวิญญูชนจะพึงสงวนทรัพย์สินของตนเอง”

มาตรา 760 “ถ้าผู้รับจำนำเอาทรัพย์สินซึ่งจำนำออกใช้เองหรือเอาไปให้บุคคลภายนอกใช้สอย หรือเก็บรักษาโดยผู้จำนำมิได้ยินยอมด้วยไซ้ ท่านว่าผู้รับจำนำจะต้องรับผิดชอบเพื่อที่ทรัพย์สินจำนำนั้นสูญหายหรือบุบสลายไปอย่างไร้ แม้ทั้งเป็นเพราะเหตุสุดวิสัย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าถึงอย่าง ึ่งก็ต้องสูญหายหรือบุบสลายอยู่นั่นเอง”

ผู้รับจำนำจำต้องรักษาทรัพย์สินจำนำไว้ให้ปลอดภัย และต้องสงวนทรัพย์สินที่จำนำเช่นอย่างวิญญูชนจะพึงสงวนทรัพย์สินของตน เพราะว่าเมื่อผู้รับจำนำมีสิทธิยึดทรัพย์จำนำไว้จนกว่าลูกหนี้จะชำระหนี้ทั้งหมด ดังนั้น ในระหว่างที่ยึดทรัพย์จำนำไว้ นั้น ผู้รับจำนำจึงต้องมีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินจำนำด้วย กล่าวคือผู้รับจำนำต้องรักษาทรัพย์สินจำนำไว้ให้ปลอดภัยไม่ให้เสียหายหรือสูญหาย เช่น รับจำนำรถยนต์ ก็จะต้องนำรถยนต์เก็บไว้ในที่ปลอดภัยไม่ให้ถูกขโมย และยังมีหน้าที่สงวนทรัพย์สินเช่นอย่างวิญญูชน คำว่า “วิญญูชน” หมายถึง บุคคลที่มีความระมัดระวังธรรมดา ผู้รับจำนำพึงจะต้องสงวนทรัพย์สินจำนำเหมือนคนธรรมดาสงวนทรัพย์ เช่น สมมุติว่ารับจำนำรถยนต์ จะต้องเก็บรถยนต์ไว้ในโรงรถดูแลรักษาเช็ดถูหรือติดเครื่องยนต์เพื่อดูแลรักษาเครื่อง ไม่นำรถยนต์ที่จำนำไว้ตากแดด ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดวิสัยวิญญูชนจะพึงกระทำ (มาตรา 759)

ผู้รับจ่านำเอาทรัพย์สินซึ่งจ่านำออกใช้หรือเอาไปให้บุคคลภายนอกใช้ หรือเก็บรักษา โดยผู้จ่านำมิได้ยินยอมด้วย ผู้รับจ่านำจะต้องรับผิดชอบเพื่อที่ทรัพย์สินจ่านำสูญหาย หรือบุบสลาย ไปอย่างไร ๆ แม้โดยเหตุสุดวิสัย เช่น ผู้รับจ่านำรถจ่านำไปเที่ยวบางแสนโดยมิได้รับความยินยอมจากผู้จ่านำ ระหว่างทางรถถูกฟ้าผ่าหรือผู้รับจ่านำนำรถยนต์จ่านำไปฝากไว้ในโรงรถของเพื่อนบ้าน โดยมิได้บอกให้ผู้จ่านำทราบ คินนั้นฝนตกหนักฟ้าผ่าโรงรถเพื่อนบ้าน ถูกรถยนต์จ่านำทั้งคันเสียหาย ตามตัวอย่างทั้ง 2 กรณี ผู้รับจ่านำต้องรับผิดชอบในการนำรถจ่านำไปใช้และนำรถยนต์ไปฝาก เท่ากับนำทรัพย์สินจ่านำไปให้ผู้อื่นเก็บรักษาโดยมิได้รับความยินยอมจากผู้จ่านำ รถยนต์ถูกฟ้าผ่าเสียหาย ถึงแม้ว่าการที่ฟ้าผ่าจะเป็นเพราะเหตุสุดวิสัย ผู้รับจ่านำก็ยกเป็นข้อแก้ตัวให้พ้นความรับผิดชอบไม่ได้ เว้นแต่จะพิสูจน์ให้เห็นว่าเก็บไว้ในโรงรถของผู้จ่านำเอง รถยนต์ก็ต้องเสียหายเหมือนกัน เพราะในวันเดียวกันได้เกิดฟ้าผ่าโรงรถของผู้รับจ่านำด้วย หรือเกิดวาตภัยร้ายแรงทำให้บ้านเรือนของตนและเพื่อนบ้านถูกพัดพังทลายเสียหายทั้งตำบล ถึงแม้จะมีได้นำรถออกไปเที่ยวบางแสนหรือนำไปฝากเพื่อนบ้านไว้ รถจ่านำอยู่ในโรงรถในเวลานั้นก็จะถูกฟ้าผ่าอย่างแน่นอน หรือจะถูกพายุพัดพังทลายเสียหายหากพิสูจน์ได้ดังกล่าวแล้ว ผู้รับจ่านำจึงไม่ต้องรับผิดชอบในเสียหายครั้งนี้ (มาตรา 760)

ผู้รับจ่านำจัดสรรใช้ดอกผลนิติบัญญัติ

มาตรา 761 “ถ้ามิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในสัญญา หากมีดอกผลนิติบัญญัติจากทรัพย์สินนั้นอย่างไร ท่านให้ผู้รับจ่านำจัดสรรใช้เป็นค่าดอกเบี้ยอันค้างชำระแก่ตน และถ้าไม่มีดอกเบี้ยค้างชำระ ท่านให้จัดสรรใช้ต้นทุนแห่งหนี้ที่ได้อำนาจทรัพย์สินเป็นประกันนั้น”

ถ้าในสัญญาจ่านำมิได้กำหนดตกลงกันไว้ว่าจะชำระหนี้จ่านำและดอกเบี้ยกันอย่างไร ถ้ามีดอกผลนิติบัญญัติเกิดจากตัวทรัพย์สินที่จ่านำ เจ้าหนี้ผู้รับจ่านำจะนำดอกผลนิติบัญญัติจัดสรรให้ใช้เป็นค่าดอกเบี้ยอันค้างชำระอยู่ ถ้าไม่มีดอกเบี้ยค้างชำระ ให้จัดสรรใช้ต้นทุนแห่งหนี้ที่ได้อำนาจทรัพย์สินไว้เป็นประกัน เจ้าหนี้ผู้รับจ่านำจะนำดอกผลแห่งทรัพย์สินไปจัดสรรใช้ดอกเบี้ยค้างชำระได้ก็ต่อเมื่อเป็นดอกผลนิติบัญญัติ ถ้าเป็นดอกผลธรรมดาไม่ใช่ดอกผลนิติบัญญัติ เจ้าหนี้ผู้รับจ่านำไม่มีสิทธินำดอกผลธรรมดาไปขายเพื่อใช้ดอกเบี้ยค้างชำระ

ค่าใช้จ่ายการบำรุงรักษาทรัพย์สินจ่านำ

ค่าใช้จ่ายใด ๆ อันควรแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินจ่านำ ผู้จ่านำจำต้องชดใช้ให้แก่ผู้รับจ่านำ เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในสัญญา (มาตรา 782) ในระหว่างเจ้าหนี้ผู้รับจ่านำยึดถือทรัพย์สินจ่านำไว้ จะต้องมีหน้าที่บำรุงรักษา เมื่อผู้รับจ่านำออกค่าใช้จ่ายใด ๆ อันควรแก่การบำรุง

รักษาทรัพย์สินไป เมื่อคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้จำนำ ผู้จำนำจึงต้องใช้ค่าใช้จ่ายที่ผู้รับจำนำเสียไป เพราะผู้จำนำเป็นเจ้าของทรัพย์สิน แต่ทั้งนี้ผู้จำนำและผู้รับจำนำจะตกลงกันเป็นอย่างอื่นก็ได้ เช่น ให้ผู้รับจำนำเป็นคนออกหรือให้ออกค่าใช้จ่ายคนละครึ่ง ก็เป็นไปตามข้อตกลง

การฟ้องจะกล่าวต่อไปนี้ จะต้องฟ้องเสียภายใน 6 เดือนนับแต่ส่งคืนหรือขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนำ คือ (มาตรา 763)

1. ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน เพื่อความบอบสลายอันผู้รับจำนำก่อให้เกิดแก่ทรัพย์สินจำนำ ตามมาตรา 760 ในข้อนี้ไม่ได้กล่าวถึงว่าทรัพย์สินสูญหาย หากทรัพย์สินสูญหาย เรียกฟ้องให้ชดใช้ น่าจะมีอายุความ 10 ปี

2. ฟ้องเรียกให้ชดใช้ค่าใช้จ่าย เพื่อการบำรุงรักษาทรัพย์สินจำนำตามมาตรา 762

3. ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายเกิดแก่ผู้รับจำนำเพราะความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินจำนำซึ่งไม่ประจักษ์ตามมาตรา 748 (5) เช่น ลูกหนี้จำนำสุนัขไม่ดูไม่กัดใคร ต่อมาปรากฏว่าสุนัขกัดผู้รับจำนำ ผู้รับจำนำฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน เช่น ค่ารักษาพยาบาล ผู้รับจำนำต้องฟ้องผู้จำนำให้รับผิดชอบภายใน 6 เดือนนับแต่ได้รับความเสียหาย แต่ถ้าสุนัขนั้นเป็นที่ประจักษ์แล้วตั้งแต่วเวลาจำนำว่าเป็นสุนัขดุ ผู้รับจำนำต้องระมัดระวังรับผิดชอบในความเสียหายเอง

หมวด 3 การบังคับจำนำ

มาตรา 764 “เมื่อจะบังคับจำนำ ผู้รับจำนำต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ก่อนว่า ให้ชำระหนี้และอุปกรณ์ภายในเวลาอันสมควรซึ่งกำหนดไว้ในคำบอกกล่าวนั้น

ถ้าลูกหนี้ละเลยไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าว ผู้รับจำนำชอบที่จะเอาทรัพย์สินซึ่งจำนำออกขายได้ แต่ต้องขายทอดตลาด

อนึ่ง ผู้รับจำนำต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยังผู้จำนำบอกเวลาและสถานที่ซึ่งจะขายทอดตลาดด้วย”

เมื่อผู้รับจำนำต้องการจะบังคับจำนำ จะต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ก่อนว่าให้ชำระหนี้และอุปกรณ์แห่งหนึ่งภายในเวลาอันสมควรซึ่งกำหนดไว้ในคำบอกกล่าว ถ้าลูกหนี้ละเลยไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าว ผู้รับจำนำชอบที่จะเอาทรัพย์สินซึ่งจำนำออกขายทอดตลาดได้ โดยไม่ต้องฟ้อง ส่วนการขายนั้นจำกัดเฉพาะต้องขายทอดตลาดเท่านั้น ก่อนขายทอดตลาดจะต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยังผู้จำนำ บอกเวลาและสถานที่ซึ่งจะขายทอดตลาดด้วย

ผู้รับจำนำไม่จำต้องบังคับจำนำเสนอไปแต่ทางเดียว จะใช้สิทธิบังคับลูกหนี้อย่างหนึ่งสามัญโดยสละบุริมสิทธิที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินที่จำนำก็ได้ (ฎีกาที่ 485/2513)

มาตรา 765 “ถ้าไม่สามารถจะบอกกล่าวก่อนได้ ผู้รับจำนำจะเอาทรัพย์สินจำนำออกขายทอดตลาดเสีย ในเมื่อหนี้ค้างชำระมาล่วงเวลาเดือนหนึ่งแล้ว ก็ให้ทำได้”

มาตรา 765 จะมีการบังคับจำนำได้โดยไม่ต้องมีการบอกกล่าว ในเมื่อไม่สามารถจะบอกกล่าวก่อนได้ เพราะหาตัวลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้จำนำทรัพย์สินด้วยไม่พบ เช่น ย้ายที่อยู่ และการบังคับจำนำนั้นจะทำได้ก็ต่อเมื่อหนี้ได้ค้างชำระมาล่วงเวลาเดือนหนึ่งแล้ว จึงจะเอาทรัพย์สินจำนองขายทอดตลาดได้

ไม่สามารถบอกกล่าวก่อนได้นั้น หมายถึงไม่สามารถบอกกล่าวได้ตามมาตรา 764 ถ้าลูกหนี้เป็นผู้จำนำ เมื่อไม่สามารถบอกกล่าวลูกหนี้ได้ คือไม่สามารถบอกกล่าวให้ชำระหนี้และทั้งเวลาการขายทอดตลาดด้วย ถ้าบุคคลอื่นเป็นผู้จำนำทรัพย์สิน ไม่สามารถบอกกล่าวบุคคลภายนอกผู้จำนำ ก็บังคับจำนำได้ เมื่อผู้จำนำกับลูกหนี้ที่ทรัพย์สินจำนำเป็นประกันคนละคนกัน ถ้าผู้รับจำนำจะบังคับจำนำถ้าสามารถบอกกล่าวบุคคลใดได้ก็ต้องบอกกล่าวแก่บุคคลนั้น

การบังคับจำหน่ายตัวเงิน

เจ้าหนี้ผู้รับจำหน่ายตัวเงินไว้ เมื่อตัวเงินถึงกำหนด ผู้รับจำหน่ายเรียกเก็บเงินตามตัวเงินในวันที่ถึงกำหนดตามที่ลงไว้ในตัวเงินได้ โดยไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวก่อน (มาตรา 766)

ผลเมื่อบังคับจำหน่ายแล้ว

มาตรา 767 “เมื่อบังคับจำหน่ายได้เงินจำนวนสุทธิเท่าใด ท่านว่าผู้รับจำหน่ายต้องจัดสรรชำระหนี้และอุปกรณ์เพื่อให้เสร็จสิ้นไป และถ้ายังมีเงินเหลือก็ต้องส่งคืนให้แก่ผู้จำหน่าย หรือแก่บุคคลผู้ควรจะได้เงินนั้น

ถ้าได้เงินน้อยกว่าจำนวนค้างชำระ ท่านว่าลูกหนี้ก็ยังคงต้องรับใช้ในส่วนที่ขาดอยู่นั้น”

การบังคับจำหน่ายได้เงินสุทธิเท่าใด ให้ผู้รับจำหน่ายจัดสรรชำระหนี้และอุปกรณ์ให้หมดก่อน หากถ้ายังมีเงินเหลือก็ต้องส่งคืนให้แก่ผู้จำหน่าย หรือแก่บุคคลผู้ควรจะได้เงินนั้น

ถ้าบังคับจำหน่ายได้เงินน้อยกว่าจำนวนหนี้ค้างชำระ ลูกหนี้รับผิดชอบใช้ส่วนที่ยังขาดอยู่ หนี้ที่ยังขาดอยู่ ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ ผู้รับจำหน่ายจะเรียกร้องเอาจากลูกหนี้ได้หรือไม่ ต้องดูมูลหนี้ในการที่จำหน่ายเป็นประกันว่ามูลหนี้นั้น เจ้าหนี้ฟ้องบังคับให้ลูกหนี้รับผิดชอบได้หรือไม่ ส่วนผู้จำหน่ายนั้นถ้ามีใช้ลูกหนี้เป็นแต่เพียงผู้อาทรพินัยมาจำหน่ายเป็นประกันหนี้ เมื่อมีการบังคับจำหน่ายแล้ว จำหน่ายอมระงับผู้จำหน่ายไม่ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาด

บังคับจำหน่ายแล้วได้เงินน้อยกว่าจำนวนหนี้ที่ค้างชำระ ลูกหนี้ยังต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาดอยู่ ตามมาตรา 767 วรรค 2 ถ้ามูลหนี้ที่จำหน่ายเป็นประกัน เป็นหนี้เงินกู้เกินกว่า 50 บาท ตามมาตรา 653 จะต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายผู้ยืมจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีให้ลูกหนี้ใช้หนี้ส่วนที่ยังขาดจากการบังคับจำหน่ายได้ ถ้าเป็นการจำหน่ายโดยมูลหนี้เดิม คือกู้ยืมเงินไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ จะฟ้องร้องให้ลูกหนี้ต้องใช้ส่วนที่ยังขาดจากการบังคับจำหน่ายไม่ได้ (ฎีกาที่ 200/2496) ถ้ามูลหนี้ขาดอายุความ ลูกหนี้ยกข้อต่อสู้ว่าหนี้ขาดอายุความ เจ้าหนี้ผู้รับจำหน่ายจะฟ้องให้ลูกหนี้ใช้เงินในส่วนที่ยังขาดจากการบังคับจำหน่ายไม่ได้ ถ้ากรณีมูลหนี้ที่จำหน่ายเป็นประกัน กฎหมายมิได้บังคับว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ก็ฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ เช่น จ้างทำของ เจ้าหนี้ก็ฟ้องส่วนที่ยังขาดได้ แม้การจ้างทำของจะไม่ได้ทำเป็นหนังสือก็ตาม

ตามกฎหมายลักษณะจำนำ หากไม่มีข้อสัญญาเป็นอย่างอื่น เมื่อเจ้าหนี้บังคับจำหน่ายโดยเอาหุ้นที่จำหน่ายออกขายทอดตลาดแล้ว หากได้เงินสุทธิน้อยกว่าจำนวนหนี้ที่ลูกหนี้ค้างชำระ ผู้จำหน่ายไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ลูกหนี้ยังคงต้องรับผิดชอบใช้หนี้ในส่วนที่ขาดอยู่ ตามมาตรา 767 เว้นแต่มีข้อตกลงเป็นพิเศษในสัญญาจำนำว่า ถ้าขายทรัพย์สินที่จำหน่ายได้เงินสุทธิต่ำกว่าต้นเงินจำนำและดอกเบี้ยที่ค้าง

ชำระ ผู้จำหน่ายอมชดใช้เงินที่ยังขาดอีกจนครบ ดังนี้ จึงต้องบังคับให้เป็นไปตามสัญญา (ฎีกาที่ 875/2523)

จำหน่ายทรัพย์สินหลายสิ่ง

มาตรา 768 “ถ้าจำหน่ายทรัพย์สินหลายสิ่งเพื่อประกันหนี้แต่รายหนึ่งรายเดียว ท่านว่าผู้รับจำหน่ายจะเลือกเอาทรัพย์สินสิ่งหนึ่งสิ่งใดออกขายก็ได้ แต่จะขายจนเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อใช้เงินตามสิทธิแห่งตนนั้นหาได้ไม่”

มาตรานี้จะต้องมีการจำหน่ายทรัพย์สินประกันหนี้เพียงรายเดียว ส่วนทรัพย์สินหลายสิ่งนั้นจะเป็นของเจ้าของคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ ผู้รับจำหน่ายมีสิทธิที่จะขายทรัพย์สินที่จำหน่ายเพื่อใช้เงินที่ทรัพย์สินนั้นประกันหนี้ไว้ โดยจะขายทรัพย์สินนั้นไปทั้งหมดหรือเลือกขายทอดตลาดชิ้นใดชิ้นหนึ่งก็ได้ แต่ถ้าเมื่อขายทรัพย์สินจำหน่ายบางสิ่งไปแล้วได้เงินมาพอชำระหนี้เกินแล้ว จะขายทรัพย์สินอื่นอีกไม่ได้ เพราะเกินกว่าที่จำเป็น ความมุ่งหมายของกฎหมายไม่ให้ผู้รับจำหน่ายบังคับจำหน่ายแก่ทรัพย์สินที่จำหน่ายเอาชำระหนี้เกินกว่าที่ค้าง

มาตรา 768 เป็นบทบัญญัติทำนองเดียวกับเรื่องจำนองในมาตรา 734 แต่การจำหน่ายไม่มีการกระจายภาระแห่งหนี้ไปตามราคาแห่งทรัพย์สินจำหน่ายเหมือนการจำนองทรัพย์สินหลายสิ่ง

หมวด 4 ความระงับสิ้นไปแห่งการจำนำ

มาตรา 769 “อันจำนำย่อมระงับสิ้นไป

(1) เมื่อหนี้ซึ่งจำนำเป็นประกันอยู่นั้นระงับสิ้นไปเพราะเหตุประการอื่นมิใช่เพราะอายุความ หรือ

(2) เมื่อผู้รับจำนำยอมให้ทรัพย์สินจำนำกลับคืนไปสู่ครอบครองของผู้จำนำ”

จำนำย่อมระงับสิ้นไปในกรณีดังต่อไปนี้

1. เมื่อหนี้ซึ่งจำนำเป็นประกันอยู่นั้นระงับสิ้นไปเพราะเหตุประการอื่นมิใช่เพราะอายุความ จำนำก็ระงับไปด้วย หนี้ที่จำนำระงับสิ้นไปด้วยเหตุดังนี้คือ มีการชำระหนี้ หักกลบหนี้ ปลดหนี้ และหนี้เคลื่อนกลืนกัน การแปลงหนี้ใหม่ถ้าผู้จำนำเป็นบุคคลภายนอกนำทรัพย์สินมาจำนำเป็นประกัน ไม่ได้ตกลงยินยอมในการแปลงหนี้ระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้แล้วจำนำก็ระงับ หากลูกหนี้เป็นผู้นำทรัพย์สินมาจำนำเอง เมื่อแปลงหนี้ใหม่แล้วทรัพย์สินจำนำเจ้าหนี้ยังครอบครองอยู่ จำนำไม่ระงับเท่ากับจำนำเป็นประกันในหนี้ใหม่นั้น หนี้ที่เป็นประกันขาดอายุความ หนี้นั้นยังไม่ระงับ เพียงแต่ฟ้องร้องให้บังคับชำระหนี้ไม่ได้เท่านั้น จำนำจึงไม่ระงับแม้หนี้ที่เป็นประกันจะขาดอายุความ เป็นบทบัญญัติทำนองเดียวกับมาตรา 189 ที่ว่า เหตุที่สิทธิเรียกร้องขาดอายุความ ย่อมไม่ห้ามผู้รับจำนำในการที่จะใช้สิทธิบังคับจากทรัพย์สินที่จำนำ แต่เมื่อใช้สิทธิอันนี้ ห้ามมิให้เจ้าหนี้คิดเอาดอกเบี้ยที่ค้างกว่า 5 ปีขึ้นไป

2. เมื่อผู้รับจำนำยอมให้ทรัพย์สินจำนำกลับคืนไปสู่ความครอบครองของผู้จำนำ ไม่ว่าจะโดยถูกหลอกหลวงหรือไม่ก็ตาม ถ้าผู้รับจำนำส่งมอบคืนให้ผู้จำนำ จำนำระงับตั้งแต่ส่งมอบทรัพย์สิน แม้จะถูกหลอกหลวงก็ตาม ถ้าไม่ได้เต็มใจส่งมอบทรัพย์สินจำนำ เช่น ไฟไหม้โกสลับบ้าน ผู้จำนำมาช่วยขั้บรถที่จำนำออกไปจากบ้านให้พ้นไฟ แม้จะขับไปบ้านตนไม่ส่งมอบคืนให้ผู้รับจำนำ จำนำก็ไม่ระงับ ผู้รับจำนำเรียกทรัพย์สินจำนำคืนได้⁽¹⁾

คู่เงินกันและในสัญญาคู่มีข้อความด้วยว่า จำเลยได้นำโคมาจำนำไว้ เมื่อทำสัญญาคู่เงินกันแล้ว โจทก์ได้ยินยอมมอบโคกลับคืนไปสู่การครอบครองของจำเลย แม้จำเลยจะเคยนำกลับไปให้โจทก์บ้างเป็นครั้งคราว แต่ผลที่สุด โจทก์ยินยอมมอบคืนแก่จำเลยอีก ไม่มีการจำนำโค (ฎีกาที่ 490/2502)

(1) พจนี ปุษปาคม, อ้างแล้ว หน้า 350.

ผู้จำหน่าย นำเรือมามอบให้ผู้รับจำหน่ายยึดถือไว้เป็นประกันการชำระหนี้ แล้วไม่มีเรือใช้จึง
ขอเช่าเรือไปจากผู้รับจำหน่าย ต้องถือว่าผู้จำหน่ายครอบครองเรือแทนผู้รับจำหน่ายในฐานะเป็นผู้เช่ายืมถือ
เป็นการจำหน่าย (ฎีกาที่ 961/2505)

นอกจากนี้เมื่อมีการบังคับจำหน่ายแล้ว จำหน่ายย่อมระงับไป (ฎีกาที่ 200/2496)

ตัวอย่างคำถามคำตอบข้อสอบ

1. ถาม แสงกู้เงินสี 10,000 บาท แสงได้นำใบหุ้นของตนในบริษัทมีชื่อแห่งหนึ่ง ราคา 5,000 บาท และสร้อยคอ 1 เส้น ราคา 3,000 บาท มาส่งมอบกับสีเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้โดยถูกต้องตามกฎหมาย ในระหว่างนั้นใบหุ้นมีเงินปันผล 500 บาท ต่อมาหนี้เงินกู้ขาดอายุ ความ สีต้องการบังคับชำระหนี้ แต่แสงได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ ถ้าท่านเป็นศาล ท่านจะตัดสินอย่างไร โดยที่ราคาทรัพย์สินทั้งสองนั้นไม่เปลี่ยนแปลงไม่ว่ากรณีใด ๆ

แนวคำตอบ ถ้าเป็นศาล จะตัดสินให้สีบังคับจำนำได้ เพราะสัญญาจำนำไม่ระงับสิ้นไป เพราะเหตุขาดอายุความ (มาตรา 769)

สีสามารถบังคับชำระหนี้จากเงินปันผลซึ่งเป็นดอกผลชนิดนี้ โดยนำมาชำระต้นเงิน ดังนั้นจึงมีหนี้ค้างชำระอยู่อีก 9,500 บาท (มาตรา 761) สีสามารถบังคับจำนำได้จากทรัพย์สินทั้งสองรวมเป็นเงิน 8,000 บาท หนี้ที่ค้างชำระอีก 1,500 บาท นั้น สีไม่สามารถจะเรียกได้เพราะหนี้ประธานขาดอายุความ และแสงได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้แล้ว

2. ถาม นายสดกู้เงินจากนายสวย 10,000 บาท และจำนำใบหุ้นของบริษัทสิวซึ่งมีมูลค่า 2,000 บาท พร้อมทั้งแม่ม้าของตน 1 ตัว ราคา 8,000 บาท ให้นายสวยยึดถือไว้เป็นประกัน โดยชอบด้วยกฎหมาย ต่อมาเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ นายสดไม่สามารถชำระหนี้ได้ และใบหุ้นของบริษัทสิวไม่มีเงินปันผลเลย แต่แม่ม้าตกลูกออกมา 1 ตัว นายสวยต้องการบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินดังกล่าวข้างต้น เพื่อชำระต้นเงิน 10,000 บาท และดอกเบี้ยที่ค้างชำระจำนวน 1,000 บาท ดังนี้ สิทธิและหน้าที่ของนายสดและนายสวยมีต่อกันอย่างไร

แนวคำตอบ นายสด 1. สิทธิ สามารถเรียกลูกม้าจากนายสวยได้ เพราะเป็นดอกผลธรรมดา ย่อมตกได้แก่ตน นายสวยไม่สามารถนำไปชำระหนี้ได้ (มาตรา 761)

2. หน้าที่ ต้องยอมให้นายสวยบังคับจำนำจากใบหุ้น 2,000 บาท และแม่ม้า 8,000 บาท นายสดยังต้องรับผิดชอบหนี้ที่ค้างชำระอีก 1,000 บาท (ต้นเงิน 10,000 + ดอกเบี้ย 1,000 = 11,000 บาท) (มาตรา 767 วรรค 2)

นายสวย 1. สิทธิ สามารถบังคับจำนำได้จากทรัพย์สินที่เป็นประกันและเรียกให้นายสดชำระหนี้ที่ค้างชำระได้ (มาตรา 767 ว.2)

2. หน้าที่ ต้องยอมให้นายสดนำลูกม้าคืนไป เพราะตนไม่มีสิทธิยึดถือไว้ (มาตรา 761)

3. ถาม ข้ากู้เงินเขียว 1,000 บาท ข้าได้นำนาฬิกาของตน 1 เรือน มาจำนำไว้เป็นประกันหนี้เงินกู้รายนี้ สัญญากู้และสัญญาจำนำมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิดชอบ ต่อมาเขียวได้คืนนาฬิกาให้แก่ข้าไป ครั้นนี้ถึงกำหนดเขียวต้องการบังคับชำระหนี้ของตนจากนาฬิกาของข้า ซึ่งเคยนำไปจำนำประกันหนี้กับตน ให้ท่านแนะนำเขียวในการบังคับชำระหนี้

แนวคำตอบ ท่านจะต้องแนะนำเขียวว่า เขียวไม่สามารถบังคับจำนำเอาจากนาฬิกาเรือนนั้นได้ เพราะสัญญาจำนำระงับไปแล้วด้วยเหตุที่เขียวยอมให้นำนาฬิกากลับคืนสู่ความครอบครองของผู้จำนำตามมาตรา 769 (2) เขียวไม่อาจอ้างสัญญาจำนำที่ทำเป็นหนังสือมาใช้บังคับชำระหนี้ เขียวจึงต้องบังคับชำระหนี้โดยเจ้าหนี้สามัญโดยใช้สัญญากู้ซึ่งมีหลักฐานเป็นหนังสือ

4. ถาม แดงกู้เงินดำ 5,000 บาท โดยทำสัญญากู้ถูกต้องตามกฎหมาย เหลืองได้นำนาฬิกาของตนหนึ่งเรือนมาส่งมอบให้ดำไว้เป็นประกันเงินกู้ที่แดงกู้จากดำ ต่อมาสัญญาซื้อขายความดำต้องการบังคับชำระหนี้ แต่แดงได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ และในขณะนั้นนาฬิกาเรือนนั้นมีราคา 3,000 บาท ให้ท่านวินิจฉัยว่า ดำจะสามารถบังคับชำระหนี้ได้หรือไม่ โดยประการใดและเพียงใด

แนวคำตอบ ดำสามารถบังคับจำนำได้ แม้ขาดอายุความตามมาตรา 769 (1)

ดำสามารถบังคับได้เงินเท่ากับราคานาฬิกาเท่านั้น ส่วนที่ค้างชำระอีก 2,000 บาทบังคับไม่ได้ เพราะขาดอายุความแล้ว ตามหลักทั่วไปในอายุความ

5. ถาม นายเสริมกู้เงินนางแดงหนึ่งหมื่นบาท โดยมีหลักฐานในการฟ้องร้อง นายเสริมได้ส่งมอบแม่วัวทองแก่ของตนหนึ่งตัวให้นางแดงไว้เป็นประกันหนี้รายนี้ และได้นำเอกสารใบหุ้นของตนมาส่งมอบฝากไว้กับนางแดงด้วย เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ปรากฏว่าแม่วัวตกถูกออกมาหนึ่งตัวราคา 5,000 บาท และใบหุ้นมีเงินปันผลเป็นจำนวน 1,000 บาท ให้ท่านวินิจฉัยว่า นางแดงสามารถบังคับชำระหนี้รายนี้จากทรัพย์สินอะไรได้บ้าง เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ แม่วัวเป็นทรัพย์สินแห่งสัญญาจำนำ ลูกวัวเป็นดอกผลธรรมชาติของแม่วัว ใบหุ้นเป็นทรัพย์สินแห่งสัญญาฝากทรัพย์สินปันผลเป็นดอกผลนิติบัญญัติของใบหุ้น

ตามกฎหมายมาตรา 761 วินิจฉัยได้ว่า นางแดงสามารถบังคับชำระหนี้ได้จากแม่วัวเท่านั้น เพราะเป็นทรัพย์สินที่ส่งมอบไว้เป็นประกันหนี้

6. ถาม เกิดกู้เงินเก่ง 500 บาท ได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือ โดยมีเกียรติซึ่งเป็นเพื่อนกับเกิด ได้นำปากกามาจำนำเป็นประกันหนี้เงินกู้ ต่อมาเกิดไม่ชำระหนี้เงินกู้ เก่งจึงบังคับจำนำเอาปากกาขายทอดตลาดได้เงินชำระหนี้ 450 บาท เก่งจะบังคับให้เกิดและเกียรติชำระหนี้ที่เหลืออีก 50 บาท เกิดและเกียรติอ้างว่าในสัญญาจำนำไม่ได้มีข้อตกลงไว้เป็นพิเศษว่า ถ้าบังคับจำนำได้

เงินน้อยกว่าจำนวนค้างชำระแล้วจะรับใช้ในส่วนที่ขาด เกิดและเกียรติจึงไม่ชำระ ดังนั้น เกิดและเกียรติจะต้องชำระหนี้ที่เหลืออีก 50 บาท หรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ ตามปัญหา เก่งบังคับจำนำได้เงิน 450 บาท ยังค้างชำระอีก 50 บาท เกิดลูกหนี้ยังต้องใช้ในส่วนที่ขาดอยู่ (มาตรา 767 วรรค 2) เกิดจะอ้างไม่ได้ว่าไม่มีข้อตกลงรับใช้ในส่วนที่ขาด ถ้าบังคับจำนำได้เงินน้อยกว่าจำนวนที่ค้างชำระเพราะขัดกับหลักกฎหมายดังกล่าว เกิดจึงต้องชำระหนี้ตามมูลหนี้กู้ยืมอีก 50 บาท

ส่วนเกียรติผู้จำนำประกันหนี้ให้เกิด เกียรติมิได้เป็นลูกหนี้ในมูลหนี้กู้ยืม เมื่อบังคับจำนำเสร็จแล้ว เกียรติย่อมหลุดพ้นความรับผิด ไม่ต้องชำระหนี้ที่ขาดอีก

7. ถาม แสงจำนำใบหุ้นราคา 5,000 บาท และวัวทองแก่ราคา 5,000 บาท เป็นประกันหนี้กู้ยืม 20,000 บาท กับดำ เมื่อหนี้กู้ยืมถึงกำหนดชำระ ใบหุ้นมีเงินปันผล 2,000 บาท และแม่วัวตกลูกออกมา 1 ตัว ราคา 2,000 บาท ดำจึงเอาเงินปันผลและลูกวัวไว้เพื่อชำระหนี้ ต่อมาหนี้กู้ยืมขาดอายุความ ดำขอให้แสงชำระหนี้กู้ยืม แสงยกอายุความขึ้นต่อสู้และขอให้ดำเนินเงินปันผลและลูกวัวให้แก่ตน ให้ท่านวินิจฉัยว่าดำจะบังคับชำระหนี้ได้อย่างไร เป็นจำนวนเท่าไร

แนวคำตอบ ดำสามารถบังคับชำระหนี้จากดอกผลนิติินัยคือเงินปันผลจำนวน 2,000 บาท ได้ ส่วนลูกวัวเป็นดอกผลธรรมดา ดำต้องคืนแก่แสงตามมาตรา 761

เมื่อหนี้กู้ยืมขาดอายุความ ดำสามารถบังคับจำนำได้จากใบหุ้น 5,000 บาท วัว 5,000 บาท ตามมาตรา 769 (1)

หนี้ที่ค้างชำระอีก 8,000 บาท ดำบังคับไม่ได้ ไม่ใช่กรณีมาตรา 767 วรรค 2 เพราะเป็นส่วนของหนี้กู้ยืมซึ่งเป็นหนี้ประธานที่ขาดอายุความ และลูกหนี้ยกขึ้นต่อสู้แล้ว

8. ถาม นายวิชัยนำวัวของตนหนึ่งตัวเป็นประกันหนี้ไว้กับนายรุ่งโรจน์ โดยตกลงกันว่าระหว่างที่วัวตัวนี้อยู่ที่นายรุ่งโรจน์ต้องยอมให้นายอุทิศเช่าวัวตัวนี้ไปไถนา ต่อมาวัวตัวนี้ตกลูกออกมาหนึ่งตัว ให้ท่านวินิจฉัยว่า นายรุ่งโรจน์สามารถบังคับชำระหนี้จากลูกวัวและค่าเช่าแม่วัวได้หรือไม่อย่างไร

แนวคำตอบ นายรุ่งโรจน์บังคับชำระหนี้จากลูกวัวไม่ได้ เพราะไม่ใช่ดอกผลนิติินัย แต่สามารถบังคับจากค่าเช่าแม่วัวได้ เพราะเป็นดอกผลนิติินัย ตามมาตรา 761

9. ถาม สมพรกู้ยืมเงินสมศรี 1,000 บาท สมหมายจำนำนาฬิกาของตนไว้กับสมศรี เป็นประกันหนี้รายนี้ สัญญาจำนำข้างต้นไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิด ต่อมาสัญญากู้ยืมขาดอายุความ สมศรีขอให้สมพรชำระหนี้ สมพรได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ สมศรีจะบังคับจำนำนาฬิกาของสมหมาย ซึ่งมีราคา 500 บาท เพื่อชำระหนี้แทน สมหมายต่อสู้

ว่าสมศรีบังคับจำหน่ายไม่ได้ เพราะสัญญาจำหน่ายไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของตน ให้ท่านวินิจฉัยว่า สมหมายและสมพรต้องรับผิดชอบในหนี้กู้ยืมรายนี้ต่อใครอย่างไร และเป็นจำนวนเท่าไร

แนวคำตอบ สมหมายต้องรับผิดชอบต่อสมศรีโดยถูกบังคับจำหน่ายชำระหนี้ 500 บาท เต็มตามราคานาฬิกา เพราะข้อต่อสู้ฟังไม่ขึ้น โดยสัญญาจำหน่ายไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิดชอบ ตามมาตรา 747 และแม้สัญญาซื้อขายอายุความ และลูกหนี้ยกอายุความขึ้นต่อสู้แล้ว ก็ไม่เป็นเหตุให้สัญญาจำหน่ายระงับตามมาตรา 769 (1)

สมพรต้องรับผิดชอบต่อสมหมายในกรณีที่สมหมายเรียกเงิน 500 บาท คืนอันเนื่องมาจากการบังคับจำหน่ายตามมาตรา 724 มาตรา 4 วรรค 3

เมื่อสมศรีบังคับจำหน่ายจากนาฬิกาได้ 500 บาท หนี้ยังค้างชำระอีก 500 บาท ซึ่งปกติสมพรต้องรับผิดชอบตามมาตรา 767 วรรค 2 แต่ในกรณีสมพรไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้ที่ค้างชำระอีก 500 บาท เพราะหนี้เงินกู้ยืมอายุความ และสมพรยกอายุความต่อสู้แล้ว

10. **ถาม** เสือเช่าซื้อวิทยุจากสิงห์ไป 1 เครื่อง เสือได้นำวิทยุเครื่องนี้ไปจำหน่ายเป็นประกันหนี้ที่ตนกู้ยืมมาจากแรดโดยชอบด้วยกฎหมาย ครั้นหนี้ถึงกำหนดชำระ เสือไม่ชำระหนี้ แรดต้องการบังคับจำหน่ายวิทยุเครื่องนี้เพื่อชำระหนี้ สิงห์โต้แย้งว่าแรดบังคับจำหน่ายวิทยุเครื่องนี้ไม่ได้

ให้ท่านวินิจฉัยว่า แรดสามารถบังคับจำหน่ายวิทยุเครื่องนี้ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ จำหน่ายเป็นสัญญาซึ่งผู้จำหน่ายสละกรรมสิทธิ์ของตนมาจำหน่ายแก่ผู้รับจำหน่ายตามปัญหา วิทยุที่เสือเช่าซื้อมายังเป็นกรรมสิทธิ์ของสิงห์อยู่ การที่เสือนำวิทยุไปจำหน่ายเป็นประกันหนี้เงินกู้จากแรด โดยไม่ได้รับความยินยอมจากสิงห์ ซึ่งสิงห์ก็มีได้ประมาณหรือขีดให้เสือเป็นตัวแทน แม้แรดจะเชื่อโดยสุจริตว่าวิทยุเป็นของเสือ การจำหน่ายก็ไม่ผูกพัน สิงห์เป็นเจ้าของวิทยุที่แท้จริงได้ ดังนั้น แรดไม่สามารถบังคับจำหน่ายวิทยุเครื่องนี้ได้ตามมาตรา 747 และสิงห์เป็นเจ้าของวิทยุ ย่อมมีสิทธิติดตามเอาวิทยุคืนได้ตามมาตรา 1336 (ฎีกาที่ 449/2519)

11. **ถาม** เก่งกู้เงินเกียรติ 500 บาท โดยมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อเก่งและได้นำแหวน 1 วง จำหน่ายเป็นประกันโดยไม่ได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือ เมื่อถึงกำหนดเกียรติได้บอกกล่าวให้เก่งชำระหนี้ แต่เก่งก็ละเลยไม่ชำระหนี้ตามคำบอกกล่าว เกียรติจึงบังคับจำหน่ายแหวนขายทอดตลาดได้เงินชำระหนี้ 460 บาท ดังนี้ เกียรติจะฟ้องเรียกเงินที่ขาดอีก 40 บาทจากเก่งได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ การจำหน่ายกฎหมายมิได้บังคับว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ จึงบังคับจำหน่ายโดยการเอาทรัพย์สินขายทอดตลาดได้ เมื่อบังคับจำหน่ายแล้วได้เงินน้อยกว่าจำนวนหนี้ที่ค้างชำระ ลูกหนี้ยังต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาดอยู่ ตามมาตรา 767 วรรคสอง ตามปัญหา เมื่อเกียรติบังคับจำหน่าย

ได้เงินไม่พอชำระหนี้ยังขาดอีก 40 บาท เก่งลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ ในกรณีมูลหนี้ที่จำเป็นประกัน คือ กุยม ซึ่งตามกฎหมายบังคับว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้จึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ ฉะนั้น เกียรติจึงบังคับนายเก่งเรียกเงินกู้ที่ยังขาดอยู่ 40 บาท จากเก่งลูกหนี้ได้

12. **ถาม** รำพึงกู้เงินรำเพย 10,000 บาท รำพึงได้นำวัวทองแก่ตัวหนึ่งมาส่งมอบไว้กับรำเพยไว้เป็นประกันหนี้รายนี้ ต่อมาวัวตัวนี้ตกลูกออกมาหนึ่งตัว และหลังจากนั้นรำเพยได้ให้ชมเช่าวัวตัวนี้ไปทำประโยชน์ โดยรำเพยยินยอมด้วย และได้ค่าเช่ามาเป็นเงิน 2,000 บาท

ให้ท่านวินิจฉัยว่า รำเพยสามารถบังคับชำระหนี้ได้อย่างหนี้มีประกันในหนี้รายนี้เอาจากทรัพย์สินเหล่านั้นได้หรือไม่ อย่างไร

แนวคำตอบ รำเพยบังคับชำระหนี้ได้อย่างหนี้มีประกันจากแม่วัวได้ เพราะเป็นทรัพย์สินที่รำเพยนำเอามาจำนำตามมาตรา 747

รำเพยให้ชมเช่าแม่วัวโดยรำเพยยินยอม สัญญาจำนำไม่ระงับ เงินค่าเช่า 2,000 บาท เป็นดอกผลนิตินัย รำเพยสามารถบังคับชำระหนี้ได้อย่างหนี้มีประกันได้ เพราะเงินค่าเช่าเป็นดอกผลนิตินัยตามมาตรา 761 ส่วนลูกวัวเป็นดอกผลธรรมดา รำเพยจะเอาบังคับชำระหนี้ได้อย่างเจ้าหนี้มีประกันไม่ได้ และไม่ใช้ทรัพย์สินที่จำนำ ลูกวัวยังเป็นของรำพึง (มาตรา 1336)

สิทธิยึดหน่วง หลักเกณฑ์ก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วง

บทบัญญัติเรื่องสิทธิยึดหน่วง มีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ว่าด้วย หนี้ ตั้งแต่มาตรา 240 ถึงมาตรา 250 ได้บัญญัติถึงลักษณะที่จะก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วงไว้เป็นหลักทั่ว ๆ ไป ผลของสิทธิยึดหน่วง การระงับไปซึ่งสิทธิยึดหน่วง

สิทธิยึดหน่วง มีขึ้นเพื่อเป็นประกันหนี้และเป็นประกันด้วยทรัพย์สิน โดยอำนาจของกฎหมาย ดังนั้น สิทธิยึดหน่วงจึงเป็นเพียงหน้อุปกรณ์ของหนี้ประธาน ต้องมีหนี้ประธานเกิดขึ้นก่อนสิทธิยึดหน่วงจึงจะเกิดขึ้นตามมา มูลเหตุที่จะก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วงนั้น อาจเกิดจากหนี้ที่เกิดจากสัญญา หนี้ที่เกิดจากการจัดการงานนอกสั่ง และลามมิควรถวายได้ หรือหนี้ที่เกิดจากละเมิดก็ได้ เช่น

เงินค่าเช่าล่วงหน้า เป็นเงินของจำเลยซึ่งโจทก์รับไว้ในความครอบครองโดยชอบ เมื่อจำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญาไม่ยอมออกไปจากทรัพย์สินที่เช่าเมื่อการเช่าได้สิ้นสุดลง จึงเป็นการอยู่โดยละเมิด ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย โจทก์ย่อมใช้สิทธิยึดหน่วงเงินจำนวนนี้ เพื่อรับการชดเชยค่าเสียหายจากการที่จำเลยอยู่ในทรัพย์สินของโจทก์โดยละเมิดได้ และกรณีเช่นนี้ ถือได้ว่าโจทก์จำเลยอยู่ในฐานะเป็นทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ที่มีความผูกพันซึ่งกันและกัน โดยมูลหนี้อันมีวัตถุ คือการชำระหนี้เป็นเงินอย่างเดียวกัน และต่างถึงกำหนดชำระแล้ว โจทก์จึงมีสิทธิและหักกลบลบหนี้จากที่ยึดหน่วงไว้ในวันได้ ตามมาตรา 341 (ฎีกาที่ 2167/2524)

จะเห็นได้ว่า สิทธิยึดหน่วงมีความมุ่งหมายประกันหนี้และประกันด้วยทรัพย์สิน นอกเหนือไปจากจำนอง จำน่า และบุริมสิทธิ สิทธิยึดหน่วงจะเกิดขึ้นก็โดยหนี้ที่เกิดขึ้นต้องมีความเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่จะยึดหน่วง และไม่จำกัดว่าหนี้ที่เกิดขึ้นจะเกิดจากมูลหนี้อะไร

หลักเกณฑ์ที่ก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วง

มาตรา 241 “ผู้ใดเป็นผู้ครองทรัพย์สินของผู้อื่น และมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ตนเกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งครองนั้นไซ้ ท่านว่าผู้นั้นจะยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะได้ชำระหนี้ก็ได้ แต่ความที่กล่าวนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับเมื่อหนี้นั้นยังไม่ถึงกำหนด

อนึ่ง บทบัญญัติในวรรคก่อนนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าการที่เข้าครอบครองนั้นเริ่มมา แต่ทำการอันใดอันหนึ่งซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

สิทธิยึดเหนี่ยวจะเกิดขึ้นตามมาตรา 241 ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. การเข้าครอบครองทรัพย์สินโดยชอบด้วยกฎหมาย
2. ทรัพย์สินที่ครอบครองนั้นเป็นของผู้อื่น
3. มีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่เจ้าหนี้เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ครอบครอง และหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว

1. การเข้าครอบครองทรัพย์สินโดยชอบด้วยกฎหมาย แยกพิจารณา ดังนี้

ก. ครอบครอง การครอบครองนี้เป็นการยึดถือ และยึดถือไว้โดยเจตนายึดถือเพื่อตน ไม่จำเป็นจะต้องยึดถือทรัพย์สินนั้นอยู่ในความครอบครองโดยการนำติดตัวอยู่ในมือตลอดเวลา เพียงแต่ครอบครองทรัพย์สินอยู่ในลักษณะสามารถควบคุมหวงแหนทรัพย์สินนั้นไว้ได้ก็เพียงพอ

ข. ครอบครองทรัพย์สิน คำว่า ทรัพย์สิน น่าจะหมายถึงความหมายว่าเป็นทรัพย์สินที่มีรูปร่างที่สามารถจะมีการครอบครองและยึดถือเอาได้ไม่ใช่สิทธิ ทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์นั้นสามารถยึดเหนี่ยวเห็นได้ชัด ส่วนทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์นั้น ถ้าสามารถจะครอบครองตามลักษณะนั้นก็สามารยยึดเหนี่ยวได้

การยึดถือโฉนดที่ดินซึ่งเป็นเพียงเอกสารแสดงสิทธิในที่ดิน ผู้ยึดถือโฉนดของผู้อื่นไว้ก็ห้ามสิทธิพิเศษในที่ดินไม่ และจะอ้างว่ามีสิทธิยึดเหนี่ยวก็ไม่ได้ เช่น เจ้าหนี้ให้ลูกหนี้กู้เงินโดยลูกหนี้มอบโฉนดให้ยึดไว้เป็นประกันนั้น ไม่มีสิทธิยึดเหนี่ยว (ฎีกาที่ 545/2504) ผู้ครอบครองโฉนดที่ดินซึ่งเจ้าของมอบให้ไว้เนื่องจากตกลงจะขายที่ดินให้ ยังถือไม่ได้ว่าผู้ครอบครองมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับโฉนด ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิยึดเหนี่ยวโฉนด (ฎีกาที่ 1428-9/2514)

ค. การเข้าครอบครองทรัพย์สินโดยชอบด้วยกฎหมาย หากการเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นเริ่มจากการอันใดอันหนึ่งซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว เจ้าหนี้ผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นจะใช้สิทธิยึดเหนี่ยวทรัพย์สินนั้นไม่ได้ ตามมาตรา 241 วรรคสอง ที่ว่า “อนึ่ง บทบัญญัติในวรรคก่อนนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าการที่เข้าครอบครองนั้น เริ่มมาแต่ทำการอันใดอันหนึ่งซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย” การเข้าครอบครองทรัพย์สินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นอาจเกิดจากการกระทำผิดกฎหมาย เช่น ขโมยทรัพย์สินของผู้อื่นมา หรือการทำการบางอย่างผิดแบบกฎหมายซึ่งเป็นโมฆะตามมาตรา 113 เช่น การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 456 วรรคแรก จะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ถ้าการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์มิได้ทำเป็นหนังสือและ

จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นโมฆะ ผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นก็ถือว่าเป็นการ
เข้าครอบครองที่เริ่มมาแต่การอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย จะอ้างสิทธิยึดเหนี่ยวไม่ได้ เช่น

สัญญาซื้อขายเป็นโมฆะนั้น แม้ผู้ซื้อชำระราคาแล้ว ผู้ซื้อก็ไม่มีสิทธิยึดเหนี่ยวที่ดินไว้สำหรับ
เงินราคาที่ตนชำระให้ผู้ขาย ในกรณีเช่นนี้ เมื่อผู้ขายฟ้องเรียกที่ดินคืน ผู้ซื้อต้องคืนที่ดินให้ผู้ขาย
ผู้ซื้อจะขอให้ศาลตัดสินให้ผู้ขายคืนเงินราคาได้ ก็ต่อเมื่อฟ้องหรือฟ้องแย้งขึ้นมา (ฎีกาที่ 818/2491)

ผู้ให้กู้รับมอบนาฬิกาอันเป็นอสังหาริมทรัพย์ไว้เป็นประกันหนี้และทำต่างดอกเบียโดย
ตกลงกันเอง มิได้ทำให้ชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการประกันด้วยทรัพย์ ย่อมไม่มีผลทำให้เกิดทรัพย์สิน
เหนือนาฬิกาพาทอนจะทำให้มีอำนาจยึดเหนี่ยว ตามมาตรา 241 วรรคสอง (ฎีกาที่ 1976/2506)

สัญญาขายฝากที่ดินที่มีได้จดทะเบียน ย่อมเป็นโมฆะ และไม่ก่อให้เกิดสิทธิยึดเหนี่ยวใด
จากมูลหนี้ขายฝากนี้ได้ (ฎีกาที่ 1649/2511)

2. ทรัพย์สินที่ครอบครองนั้นเป็นของผู้อื่น ตามมาตรา 241 จากข้อความที่ว่า
“ผู้ใดครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น” ทรัพย์สินที่เจ้าหน้าที่ครอบครองอยู่จะต้องเป็นของผู้อื่น ไม่ใช่เป็น
ของเจ้าหน้าที่เอง ผู้ที่มีกรรมสิทธิ์รวมในทรัพย์สิน จะใช้สิทธิยึดเหนี่ยวในทรัพย์สินรวมนั้นไม่ได้
เพราะตนเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นอยู่ด้วย ถ้าเจ้าหน้าที่ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น อาจจะใช้สิทธิยึด
เหนี่ยวต่อลูกหนี้ได้ แต่ทรัพย์สินที่ลูกหนี้ได้มาจากการกระทำความผิด เช่น ลักทรัพย์ เจ้าของที่
แท้จริงมาทวงคืน เจ้าหน้าที่จะต้องคืนทรัพย์สินให้เจ้าของที่แท้จริงไป ส่วนนี้เจ้าหน้าที่ก็เรียกร้องเอา
จากลูกหนี้ เช่น ก.ลักตุ๋นของ ข.มา ต่อมาตุ๋นเสีย ก. จึงให้ ค.ซ่อม ข.มาพบตุ๋นที่บ้าน ค.
เห็นจำได้ว่าตุ๋นเป็นของตน ข.ก็สามารถเรียกตุ๋นคืนจาก ค.ได้ เพราะ ข.เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์
ตุ๋นตามกฎหมาย การที่ตุ๋นตกอยู่ในความครอบครองของ ก.ก็เพราะ ก.ขโมยมา ตุ๋นจึง
เป็นทรัพย์สินที่ ข.ได้มาโดยการกระทำความผิด ก.ครอบครองตุ๋นโดยไม่สุจริตและไม่เสียค่าตอบแทน
ข.ซึ่งถูกแย่งการครอบครองไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ย่อมมีสิทธิที่จะได้มาซึ่งการครอบ
ครองตุ๋นนี้ ตามมาตรา 1375 บัญญัติว่า “ถ้าผู้ครอบครองถูกแย่งการครอบครองโดยมิชอบ
ด้วยกฎหมาย ท่านว่าผู้ครอบครองมีสิทธิจะได้คืนซึ่งการครอบครอง เว้นแต่อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเหนือ
ทรัพย์สินดีกว่า ซึ่งจะเป็นเหตุให้เรียกคืนจากผู้ครอบครองได้” และไม่ว่า ก.หรือ ค.ก็ดี ต่างก็ไม่ใช่
เป็นผู้ที่มีสิทธิครอบครองดีกว่า ข. เพราะตุ๋นเป็นทรัพย์สินที่ ก.ได้มาจากการกระทำความผิดตาม
มาตรา 1303 ที่ว่า “ถ้าบุคคลหลายคนเรียกเอาอสังหาริมทรัพย์เดียวกัน โดยอาศัยหลักกรรมสิทธิ์ต่างกัน
ท่านว่าทรัพย์สินตกอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด บุคคลนั้นมีสิทธิยิ่งกว่าบุคคลอื่น ๆ แต่
ต้องได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยมีค่าตอบแทน และได้การครอบครองโดยสุจริต

ท่านมิให้ใช้มาตรานี้ บังคับถึงอสังหาริมทรัพย์ซึ่งระบุไว้ในมาตราก่อน และในเรื่องทรัพย์สิน

หาย กับทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำผิด”

ดังนี้ เมื่อ ข.มาทวงตู้เย็นคืนจาก ค. ค.จึงไม่อาจจะอ้างสิทธิยึดหน่วงมายัน ข.ได้ ต้องคืนตู้เย็นให้แก่ ข.ไป ส่วนค่าจ้างซ่อมตู้เย็นเป็นเรื่องของ ก.ที่จะต้องรับผิดชอบ เพราะ ก.เป็นคู่สัญญา กับ ค.

3. มีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่เจ้าหนี้เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ครอบครอง และหนี้ถึงกำหนดชำระ

ผู้ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น จะใช้สิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นได้ จะต้องปรากฏว่าผู้ครอบครองทรัพย์สินมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ผู้ครอบครองเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ครอบครอง จะใช้สิทธิที่ตนเคยมีสิทธิเรียกร้องต่อเจ้าของทรัพย์สินนั้นไม่ได้ เช่น ก.จ้าง ข.ซ่อมรถยนต์ และในขณะเดียวกัน ก.ได้กู้เงิน ข.ไปจำนวนหนึ่ง ทำสัญญากู้ยืมเงิน เมื่อ ข.ซ่อมรถยนต์เสร็จ ก.เอาเงินมาชำระค่าซ่อมและขอรถยนต์คืน ข.จะอ้างสิทธิยึดหน่วงรถยนต์ไว้โดยอ้างว่า ก.ยังเป็นหนี้เงินกู้ไม่ได้เพราะถือไม่ได้ว่าหนี้เงินกู้เป็นหนี้ที่เป็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับตัวทรัพย์สินที่จะใช้สิทธิยึดหน่วงโดยตรง หรือ ก.จ้าง ข.ซ่อมรถยนต์ครั้งแรกเสร็จแล้ว ก.ขับรถไปยังไม่ชำระค่าซ่อม ต่อมาครั้งที่สอง ก.ไปให้ ข.ซ่อมรถยนต์อีก ดังนี้ ข.จะยึดหน่วงรถยนต์ได้เฉพาะค่าซ่อมครั้งที่สอง เพราะเป็นหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ตนเกี่ยวกับรถยนต์ที่ครอบครอง และหนี้ค่าซ่อมรถยนต์ครั้งแรกเกิดขึ้นนั้น ข.ได้ส่งคืนรถยนต์ไปแล้ว จึงขาดองค์ประกอบในการครอบครองทรัพย์สิน ส่วน ข.มาครอบครองรถยนต์ครั้งที่สองก็เพราะ ก.นำมาซ่อม ถือว่าเป็นเงินในไซที่ ข.ได้ครอบครองรถยนต์

จำเลยเพียงแต่ครอบครองโฉนดซึ่งเป็นเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ไม่ใช่ครอบครองที่ดินที่ตกลงจะขายกัน จำเลยยังไม่มีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับโฉนดนั้น จำเลยจึงอ้างว่ามีสิทธิยึดหน่วงไม่ได้ (ฎีกาที่ 296/2516)

จำเลยเป็นทนายความของโจทก์ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้มอบเงินให้จำเลยไว้เพื่อส่งมอบแก่โจทก์เป็นการชำระหนี้ตามคำพิพากษา เห็นได้ว่าจำเลยไม่มีหนี้ใด ๆ ที่เป็นคุณประโยชน์แก่จำเลยเกี่ยวกับเงินจำนวนดังกล่าว ตรงกันข้ามจำเลยกลับมีหน้าที่ต้องส่งมอบเงินนั้นแก่โจทก์ จำเลยไม่มีสิทธิยึดหน่วงเงินนี้ไว้เพื่อชำระค่าจ้างว่าความที่จำเลยอ้างว่าโจทก์ติดค้างอยู่ได้ ต้องคืนเงินแก่โจทก์พร้อมดอกเบี้ย (ฎีกาที่ 933/2524)

เจ้าหนี้เมื่อมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ครอบครอง และจะใช้สิทธิยึดหน่วงได้ก็ต่อเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ถ้าหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ เจ้าหนี้จะใช้สิทธิยึดหน่วงไม่ได้ ตามมาตรา 242 วรรคแรกตอนท้ายว่า “.....ผู้ใดเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น และมีหนี้อัน

เป็นคุณเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ครอบครองนั้นไซ้ ท่านว่าผู้นั้นจะยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะ
ได้ชำระหนี้ก็ได้ แต่ความที่กล่าวมานี้ท่านมิให้ใช้บังคับ เมื่อหนี้นั้นยังไม่ถึงกำหนดชำระ”

หนี้ถึงกำหนดชำระนั้น จะถึงกำหนดชำระหนี้โดยตกลงกันชำระเมื่อใด เมื่อถึงกำหนด
ตามวันเวลาที่ตกลงกันไว้ก็เป็นกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้ก็เป็นกำหนดเวลาชำระหนี้ ถ้ามิได้ตกลง
กันไว้ ก็ต้องดูว่าเป็นสัญญาต่างตอบแทนหรือไม่ เพราะตามหลักแล้วต้องกระทำพร้อมกัน ตาม
มาตรา 203 บัญญัติว่า “ถ้าเวลาอันจะพึงชำระหนี้นั้น มิได้กำหนดลงไว้ หรือจะอนุมานจากพฤติ-
การณ์ทั้งปวงก็ไม่ได้ไซ้ ท่านว่าเจ้าหนี้ย่อมจะเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน และฝ่ายลูกหนี้ก็ย่อมจะ
ชำระหนี้ของตนได้โดยพลันดุจกัน” หรือมีกฎหมายกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ เช่น ผ่ากทรัพย์มี
บำเหน็จ ตามมาตรา 669 กำหนดว่า ถ้าไม่ได้กำหนดเวลาไว้ในสัญญา หรือไม่มีกำหนดโดยจารีตประเพณี
ว่าบำเหน็จค่าผ่ากทรัพย์นั้นจะพึงชำระเมื่อไร ให้ชำระเมื่อคืนทรัพย์สินซึ่งผ่าก

เมื่อหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ แต่หน้าที่การส่งมอบคืนซึ่งทรัพย์สินที่ครอบครองถึงกำหนด
แล้ว ก็ต้องส่งมอบคืนทรัพย์สินนั้น จะใช้สิทธิยึดหน่วงไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะการจะใช้สิทธิยึดหน่วง
เนื่องมาจากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เป็นหลักสำคัญ เช่น ก.จ้าง ข.พ่นสีรถยนต์ ถ้าในระหว่าง ข.ขูด
สีรถยนต์ยังไม่ทำการพ่นสี ก.กลับเปลี่ยนใจเอารถยนต์ไปให้อู่พ่นสี ข.จะใช้สิทธิยึดหน่วงรถยนต์ไม่ได้
เพราะหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ จะเรียกร้องต่อ ก.ได้เฉพาะในเรื่องผิดสัญญาเท่านั้น ในตัวอย่าง
ดังกล่าว ถ้า ก. และ ข.มิได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่นในเรื่องการชำระราคาและการส่งมอบ
รถยนต์ เมื่อ ข.พ่นสีรถยนต์เสร็จแล้ว โดยหลักแล้วต้องชำระหนี้พร้อมกัน ถ้า ก.ยังไม่ชำระราคาค่า
พ่นสีรถยนต์แล้ว ข.ย่อมใช้สิทธิยึดหน่วงรถยนต์ได้ แต่ถ้า ก. และ ข.ตกลงให้ส่งมอบรถยนต์
ก่อน และให้ชำระหนี้ภายหลังเช่นนี้ เมื่อ ข.พ่นสีรถยนต์เสร็จแล้ว โดยหลักแล้วต้องชำระหนี้พร้อมกัน
ถ้า ก.ยังไม่ชำระราคาค่าพ่นสีรถยนต์แล้ว ข.ย่อมใช้สิทธิยึดหน่วงรถยนต์ได้ แต่ถ้า ก.
และ ข.ตกลงให้ส่งมอบรถยนต์ก่อน และให้ชำระหนี้ภายหลังเช่นนี้ เมื่อ ข.พ่นสีรถยนต์เสร็จ
เรียบร้อยแล้ว ข.ต้องส่งมอบรถยนต์ให้ ก.จะปฏิเสธไม่ยอมส่งมอบรถยนต์ อ้างว่า ก.ยังไม่ชำระหนี้
ไม่ได้ เพราะหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ เท่ากับ ข.จะใช้สิทธิยึดหน่วงรถยนต์ไม่ได้

ข้อยกเว้นของการเกิดสิทธิยึดหน่วง

มาตรา 242 “สิทธิยึดหน่วงอันใด ถ้าไม่สมกับลักษณะที่เจ้าหนี้รับภาระในมูลหนี้ก็ดี
ไม่สมกับคำสั่งอันลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อน หรือให้ในเวลาที่จะส่งมอบทรัพย์สินนั้นก็ดี หรือเป็นการขัด
ต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนก็ดี สิทธิยึดหน่วงเช่นนั้น ท่านให้ถือว่าหาไม่มี”

เจ้าหน้าที่อื่นอันเป็นคุณประโยชน์แก่คนเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ครอบครองและเป็นทรัพย์สินของผู้อื่น ครอบงำ ประกอบตามมาตรา 241 เกิดสิทธิยึดเหนี่ยวขึ้นทำให้เจ้าหน้าที่จะใช้สิทธิยึดเหนี่ยวได้ มีข้อยกเว้นที่เจ้าหน้าที่จะใช้สิทธิยึดเหนี่ยวไม่ได้ ถึงแม้สิทธิยึดเหนี่ยวเกิดขึ้นแล้ว ถ้าเข้าลักษณะดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 242 แล้ว คือ

1. สิทธิยึดเหนี่ยวทรัพย์สินที่ไม่สมกับลักษณะที่เจ้าหน้าที่รับภาระในมูลหนี้ เช่น ก. ได้ตกลงรับจ้าง ข. ขนสุกรจากเชียงใหม่ไปส่งลงเรือที่ท่าเรือกรุงเทพ เพื่อนำไปขายที่ฮ่องกง โดย ก. ได้ทราบแล้วว่า เรือจะออกจากท่ากรุงเทพไปอีก 6 วัน เมื่อ ก. นำสุกรมาที่ท่าเรือกรุงเทพแล้ว ข. ไม่ยอมชำระค่าขนส่ง ก. จะยึดเหนี่ยวสุกรของ ข. ไว้เพื่อให้ ข. ชำระค่าขนส่งก่อนไม่ได้ เพราะถ้าให้ ก. ทำเช่นนั้น ก็ย่อมจะเป็นการที่ไม่สมกับที่ตนได้ตกลงยอมรับภาระในมูลหนี้ไว้กับ ข. ว่า จะส่งสุกรให้ทันเวลาภายใน 6 วัน

จำเลยทำสัญญาจะแบ่งสวนยางที่มีกรรมสิทธิ์ร่วมกับโจทก์ให้โจทก์ ต่อมาจำเลยจะยกข้ออ้างว่าโจทก์ไม่ได้ช่วยออกค่าจัดการ ค่าภาษีอากร ค่ารักษา กับทั้งค่าใช้จ่ายทรัพย์สินร่วมกันยึดเหนี่ยวที่ดินไว้เพื่อไม่ส่งมอบที่ดินให้โจทก์ตามสัญญา ดังนี้ ย่อมไม่สมกับลักษณะที่จำเลยรับภาระในมูลหนี้ ตามมาตรา 242 จึงไม่มีสิทธิยึดเหนี่ยวเหนือที่ดินรายนี้ (ฎีกาที่ 261/2525)

2. สิทธิยึดเหนี่ยวทรัพย์สินที่ไม่สมกับคำสั่งอันลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อนหรือขณะส่งมอบทรัพย์สิน เช่น ก. เอาม้าแข่งมาฝาก จ. ไว้ โดย ก. สั่งให้ จ. ทราบก่อนหรือในขณะที่ส่งมอบม้าให้ จ. ว่า ก. จะต้องเอาม้าตัวนี้ไปแข่งขันในอีก 8 วัน จ. ยอมรับฝากม้าไว้ ก็ถือว่า จ. ยอมรับจะทำตามคำของ ก. โดยตลอดแล้ว จะใช้สิทธิยึดเหนี่ยวม้าแข่งไว้เพื่อเรียกบำเหน็จค่าฝากมิได้ เพราะถ้าใช้สิทธิยึดเหนี่ยวไว้แล้ว ก็จะไม่สมกับคำสั่งอัน ก. ลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อนหรือขณะส่งมอบม้า ดังนี้ จ. จึงไม่มีสิทธิยึดเหนี่ยวม้าแข่งตัวนี้

3. สิทธิยึดเหนี่ยวทรัพย์สินขัดกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน เช่น ตำรวจดับเพลิงเอารถดับเพลิงไปซ่อม เกิดไฟไหม้นายช่างผู้ซ่อมรถดับเพลิงจะยึดเหนี่ยวรถดับเพลิงไว้ไม่ยอมให้ตำรวจนำรถไปดับเพลิงไม่ได้ เพราะเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน

มาตรา 243 “ในกรณีที่ลูกหนี้เป็นคนมีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่สามารถใช้หนี้ เจ้าหน้าที่มีสิทธิจะยึดเหนี่ยวทรัพย์สินไว้ได้ แม้ทั้งที่ยังไม่ถึงกำหนดเรียกร้อง ถ้าการที่ลูกหนี้ไม่สามารถใช้หนี้ นั้น ได้เกิดเป็นขึ้นหรือรู้ถึงเจ้าหน้าที่ต่อภายหลังเวลาที่ได้ส่งมอบทรัพย์สินไว้แล้ว ถึงแม้ว่าจะไม่สมกับลักษณะที่เจ้าหน้าที่รับภาระในมูลหนี้ไว้เดิม หรือไม่สมกับคำสั่งอันลูกหนี้ได้ให้ไว้ก็ดี เจ้าหน้าที่ก็อาจจะใช้สิทธิยึดเหนี่ยวได้”

ตามหลักเจ้าหนี้มีหนี้เป็นคุณแก่ตนก็ด้วยทรัพย์สินที่ครอบครอง หนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว เจ้าหนี้มีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นได้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ ถ้าสิทธิยึดหน่วงเกิดขึ้นนั้น ถ้าไม่สมกับลักษณะที่เจ้าหนี้รับภาระในมูลหนี้ ไม่สมกับคำสั่งอันลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อนหรือให้ในเวลาที่จะส่งมอบทรัพย์สินนั้น เจ้าหนี้ก็ไม่มีสิทธิที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นไว้ได้ตามมาตรา 242 ยังมีข้อยกเว้นอีก ถ้าลูกหนี้เป็นคนมีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่สามารถใช้หนี้ เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินไว้ได้ ถึงแม้หนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ หรือแม้ว่าจะไม่สมกับลักษณะที่เจ้าหนี้รับภาระในมูลหนี้หรือไม่สมกับคำสั่งอันลูกหนี้ได้ให้ไว้ และต้องเป็นการที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่สามารถชำระหนี้หนี้ได้เกิดขึ้น หรือรู้ถึงเจ้าหนี้ต่อภายหลังเวลาที่ส่งมอบทรัพย์สิน หากเจ้าหนี้ได้รู้ว่าลูกหนี้ไม่สามารถใช้หนี้ได้ก่อนที่จะมีการส่งมอบทรัพย์สิน คือเจ้าหนี้รู้ว่าลูกหนี้เป็นคนมีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้วตั้งแต่ก่อนส่งมอบทรัพย์สินแล้ว เจ้าหนี้ไม่อาจจะอ้างมาตรา 243 เพื่อจะใช้สิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นได้ เท่ากับว่าเจ้าหนี้ใช้สิทธิยึดหน่วงไม่ได้

ผลของสิทธิยึดหน่วง

มาตรา 244 “ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจะใช้สิทธิของตนแก่ทรัพย์สินทั้งหมดที่ยึดหน่วงไว้นั้นจนกว่าจะชำระหนี้สินสิ้นเชิงก็ได้”

เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงใช้สิทธิยึดหน่วงต่อทรัพย์สินที่ตนครอบครองอยู่ไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ทั้งหมดที่ค้างชำระ แม้ลูกหนี้จะได้มีการผ่อนชำระเป็นบางส่วนแล้วก็ตาม ลูกหนี้จะขอแบ่งเอาทรัพย์สินนั้นกลับคืนบางส่วนไม่ได้ เช่น นำรถไปให้ช่างซ่อมยางรถ ค้างค่าซ่อม นายช่างยึดหน่วงรถยนต์ไว้ได้ทั้งคัน แม้ลูกหนี้ได้ผ่อนชำระค่าซ่อมไปบ้างแล้วแต่ยังไม่หมด ลูกหนี้จะขอรถคืนโดยให้ถอดยางที่ซ่อมไว้ไม่ได้ เพราะสิทธิยึดหน่วงไม่ใช่เป็นสิทธิที่จะแบ่งแยกกันได้

มาตรา 245 “ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจะเก็บดอกผลแห่งทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไว้ และจัดสรรเอาไว้เพื่อการชำระหนี้แก่ตนก่อนเจ้าหนี้คนอื่นก็ได้”

ดอกผลเช่นว่านี้จะต้องจัดสรรเอาชำระดอกเบี้ยแห่งหนี้ก่อน ถ้ายังเหลือจึงให้จัดสรรใช้ต้นเงิน”

ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงมีสิทธิเก็บดอกผลแห่งทรัพย์สินที่ยึดหน่วงเอามาจัดสรรชำระหนี้ของตนได้ก่อนเจ้าหนี้อื่น ดอกผลตามมาตรา นี้ หมายถึง ดอกผลธรรมดาและดอกผลนิตินัย ดอกผลธรรมดา คือบรรดาสิ่งทั้งปวงซึ่งได้มาเพราะใช้ของนั้นอันเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ดังเช่นว่า ผลไม้ น้ำนม ขนและลูกสัตว์ เหล่านี้ย่อมสามารถจะถือเอาได้เวลาเมื่อขาดตกออกจากสิ่งนั้น ๆ ดอกผลนิตินัย คือดอกเบี้ย กำไร ค่าเช่า ค่าปันผล หรือลาภอื่น ๆ ที่ได้เป็นครั้งเป็นคราวแก่เจ้าทรัพย์จากผู้อื่นที่

ได้ใช้ทรัพย์สินนั้น ดอกผลเหล่านี้ย่อมคำนวณและถือเอาได้ตามรายวัน (มาตรา 111)

ในการจัดสรรเอาดอกผลแห่งทรัพย์สินที่ยึดหน่วงมาชำระหนี้ ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงมีสิทธิเอามาชำระหนี้แก่ตนก่อนเจ้าหนี้อื่น โดยจัดสรรเอาดอกผลชำระดอกเบี้ยก่อน ถ้ามีส่วนที่เหลือจึงเอามาใช้เงินต้น การนำดอกผลมาชำระหนี้ จะต้องชำระหนี้แก่มูลหนี้ก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วงเท่านั้น จะนำไปใช้หนี้อื่น ๆ ไม่ได้ ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจะไม่นำดอกผลแห่งสิทธิยึดหน่วงมาชำระหนี้ของตนก็ได้ บทบัญญัติตามมาตรา 245 ไม่ได้บังคับไว้ แต่ให้สิทธิผู้ทรงสิทธิยึดหน่วง

สิทธิและหน้าที่ของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงและลูกหนี้

มาตรา 246 “ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจำต้องจัดการดูแลรักษาทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไว้นั้น ตามสมควร เช่นจะพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะเช่นนั้น

อนึ่ง ทรัพย์สินซึ่งยึดหน่วงไว้นั้น ถ้ามิได้รับความยินยอมของลูกหนี้ ท่านว่าผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงหาอาจจะใช้สอย หรือให้เช่า หรือเอาไปทำประกันได้ไม่ แต่ความที่กล่าวนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับไปถึงการใช้สอยเช่นที่จำเป็นเพื่อจะรักษาทรัพย์สินนั้นเอง

ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติใดที่กล่าวมานี้ ท่านว่าลูกหนี้จะเรียกร้องให้ระงับสิทธินั้นเสียก็ได้”

ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงมีหน้าที่ตามวรรคแรก จะต้องจัดการดูแลทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไว้นั้น ตามสมควรเช่นจะพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะเช่นนั้น หน้าที่ดูแลทรัพย์สินนั้นต้องพิจารณาฐานะของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงว่ามีฐานะอย่างไร สามารถดูแลทรัพย์สินที่ยึดหน่วงได้ดีขนาดไหน เช่น ถ้าผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงมีฐานะไม่ดี ได้ยึดหน่วงมาแข่งไว้ ไม่สามารถมีอาหารอย่างดีมาบำรุงม้าให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์พร้อมที่จะแข่งได้ ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงก็ไม่จำเป็นต้องกระทำความสามารถของฐานะของตน เพียงแต่เลี้ยงม้าเท่าที่ตนจะทำได้ก็เพียงพอ

วรรค 2 ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงมีหน้าที่ไม่เอาทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไปใช้สอย ไม่ว่าด้วยตนเอง หรือให้บุคคลอื่นนำไปใช้สอย เอาทรัพย์สินนั้นไปให้เช่าหรือเอาไปทำเป็นหลักประกัน เว้นเสียแต่ลูกหนี้จะยินยอม แต่ในกรณีการใช้สอยเช่นที่จำเป็นเพื่อจะรักษาทรัพย์สิน เช่น ยึดหน่วงรถยนต์ไว้นาน ๆ เก่งว่าจะชำรุด เอารถนั้นไปขับเคลื่อนเสียเองในระยะทางสั้น ๆ พอสมควร เพื่อเป็นการรักษารถยนต์ แม้จะมิได้รับความยินยอมจากลูกหนี้ก็ตาม เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงก็กระทำได้

การนำทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไปใช้สอยโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากลูกหนี้ จำกัดเป็นการใช้สอยที่จำเป็นจริง ๆ และต้องเป็นการรักษาทรัพย์สินนั้น ไม่รวมถึงการให้เช่า หรือนำทรัพย์สินนั้นไปทำเป็นหลักประกันแต่อย่างไร

วรรค 3 ลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้สิทธิยึดหน่วงระงับไป ถ้าผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงประพฤติฝ่าฝืนมาตรา 246 วรรค 1, 2 ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงฝ่าฝืนมาตรา 246 กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้สิทธิยึดหน่วงระงับไปเอง ฉะนั้น ลูกหนี้จึงต้องเรียกร้องหรือฟ้องร้องต่อศาลสั่งให้ระงับสิทธิยึดหน่วงนั้นเสีย

มาตรา 247 “ถ้าผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงต้องเสียค่าใช้จ่ายไปตามที่จำเป็นเกี่ยวกับทรัพย์สินอันตนยึดหน่วงไว้ในวันเพียงใด จะเรียกให้เจ้าทรัพย์ชดใช้ให้ก็ได้”

ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงมีสิทธิที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินไว้ทั้งหมดโดยสิ้นเชิงจนกว่าจะได้รับชำระหนี้ทั้งหมดตามมาตรา 244 แล้ว ก็จะต้องมีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินนั้นตามที่จำเป็นเกี่ยวกับสภาพของทรัพย์สินนั้น เช่น ยึดหน่วงม้าแข่งไว้จะต้องเลี้ยงดูให้อาหารหรือนำไปรักษาเมื่อเวลาเจ็บป่วย ค่าอาหารและค่ารักษาเป็นค่าใช้จ่ายไปตามที่จำเป็นเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ถูกยึดหน่วงไว้ เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงได้ออกค่าใช้จ่ายไป จะเรียกให้เจ้าของทรัพย์ชดใช้ให้ก็ได้

สิทธิยึดหน่วงไม่ทำให้อายุความแห่งหนี้สะดุดหยุดลง

มาตรา 248 “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา 189 การใช้สิทธิยึดหน่วงหาทำให้อายุความแห่งหนี้สะดุดหยุดลงไม่”

มูลหนี้ให้เกิดสิทธิยึดหน่วงขาดอายุความ ย่อมไม่ห้ามให้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้โดยสิ้นเชิง ตามมาตรา 189 ส่วนมูลหนี้ก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วงขาดอายุความ การยึดหน่วงไม่ทำให้อายุความนี้ก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วงสะดุดหยุดลง แม้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วง ยึดหน่วงทรัพย์สินไว้ไม่มีอายุความ เมื่อมูลหนี้ก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วงขาดอายุความแล้ว ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงก็ไม่สามารถฟ้องลูกหนี้ให้ชำระหนี้ได้ เพราะหนี้ขาดอายุความ ได้แต่ยึดหน่วงทรัพย์สินไว้จนกว่าลูกหนี้จะนำเงินมาชำระให้

ลูกหนี้เรียกร้องให้ระงับสิทธิยึดหน่วงด้วยหาประกัน

มาตรา 249 “ลูกหนี้จะเรียกร้องให้ระงับสิทธิยึดหน่วงด้วยหาประกันให้ไว้ตามสมควรก็ได้”

สิทธิยึดหน่วงมีไว้เพื่อเป็นประกันให้ลูกหนี้ชำระหนี้ทั้งหมดให้แก่เจ้าหนี้ เมื่อลูกหนี้ได้หาประกันมาให้แทนทรัพย์สินที่ยึดหน่วงแล้ว เจ้าหนี้ก็ต้องคืนทรัพย์สินนั้นให้ลูกหนี้ไป เพราะเจ้าหนี้มีหลักประกันในหนี้แล้ว ด้วยลูกหนี้เป็นผู้หาประกันมาให้กับเจ้าหนี้ ลูกหนี้จะต้องหาตามสมควรกับหนี้ที่ก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วง ไม่ใช่พอสมควรกับราคาทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไว้ เพราะ

สิทธิยึดเหนี่ยวเกิดขึ้นเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ เมื่อลูกหนี้หาประกันมาพอสมควรกับหนี้ เจ้าหนี้ก็มีหลักประกันการชำระหนี้ จึงต้องคืนทรัพย์สินที่ยึดเหนี่ยวให้ลูกหนี้ไป

ความระงับสิ้นไปแห่งสิทธิยึดเหนี่ยว

มาตรา 250 “การครอบครองทรัพย์สินโดยสิทธิยึดเหนี่ยวก็เป็นอันระงับสิ้นไปด้วย แต่ความที่กล่าวนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ทรัพย์สินอันยึดเหนี่ยวไว้ นั้นได้ให้เช่าหรือจำนำไว้ด้วยความยินยอมของลูกหนี้”

สิทธิยึดเหนี่ยวระงับสิ้นไปเพราะสูญสิ้นการครอบครอง เจ้าหนี้จะฟ้องเรียกหรือเอาทรัพย์สินคืนจากลูกหนี้ เพื่อเอามาใช้สิทธิยึดเหนี่ยวอีกไม่ได้ ยกเว้นว่าเจ้าหนี้ถูกแย่งการครอบครองไปโดยไม่ได้สมัครใจสละการครอบครอง เช่น ถูกลักทรัพย์ไป การสูญสิ้นการครอบครองอาจสิ้นไปโดยการสละการครอบครองตามมาตรา 1377 หรือการโอนการครอบครองตามมาตรา 1378-1379

ผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยวเอาทรัพย์สินไปให้ผู้อื่นเช่าหรือจำนำด้วยความยินยอมของลูกหนี้ไม่ถือว่าเป็นการสูญสิ้นการครอบครอง เพราะผู้เช่าหรือผู้รับจำนำถือว่าครอบครองแทนผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยว

บุริมสิทธิ ลักษณะบุริมสิทธิ

มาตรา 251 “ผู้ทรงบุริมสิทธิย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในการที่จะได้รับชำระหนี้อันค้างชำระแก่ตนจากทรัพย์สินนั้นก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ โดยนัยดังบัญญัติไว้ในกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น”

บุริมสิทธิ คือสิทธิของเจ้าหนี้ซึ่งโดยสภาพหรือลักษณะแห่งหนี้ตนเอง กฎหมายให้สิทธิเจ้าหนี้บางจำพวก ในอันจะได้รับชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น

บุริมสิทธิเป็นสิทธิพิเศษเกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ด้วยอำนาจของกฎหมาย จึงเป็นทรัพย์สินตามมาตรา 1298 บุคคลจะก่อตั้งบุริมสิทธิเองไม่ได้

มาตรา 252 “บทบัญญัติแห่งมาตรา 244 นั้น ท่านให้ใช้บังคับตลอดถึงบุริมสิทธิด้วยตามกรณี”

เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินทั้งหมดหรือจากทรัพย์สินเฉพาะอย่างของลูกหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น ตามมาตรา 252 ให้นำมาตรา 244 เรื่องสิทธิยึดหน่วงมาใช้บังคับโดยอนุโลม มีผลทำให้บุริมสิทธิเป็นสิทธิแบ่งแยกมิได้ เช่นเดียวกับสิทธิยึดหน่วง หนี้บุริมสิทธิมีจำนวนน้อยกว่าราคาทรัพย์สินที่ตกอยู่ภายใต้บุริมสิทธิ หนี้บุริมสิทธิก็ยังมียู่เหนือทรัพย์สินนั้นทั้งหมด และสามารถบังคับบุริมสิทธิได้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้โดยสิ้นเชิง ลูกหนี้จะได้ชำระหนี้บางส่วนแล้วก็ตาม แต่ยังไม่ได้ชำระหนี้ทั้งหมดหรือโดยสิ้นเชิง

บุริมสิทธิมี 2 ประเภท

1. บุริมสิทธิสามัญ
2. บุริมสิทธิพิเศษ

บุริมสิทธิพิเศษแบ่งออกเป็น 2 ชนิด

- ก. บุริมสิทธิพิเศษเหนือสังหาริมทรัพย์
- ข. บุริมสิทธิพิเศษเหนือสังหาริมทรัพย์

บุริมสิทธิสามัญญ

บุริมสิทธิสามัญญ หมายถึงสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะบังคับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่นจากทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ ไม่ว่าจะเป็นสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ ส่วนเจ้าหนี้บุริมสิทธิสามัญญจะได้รับชำระหนี้ก่อนหลังกันอย่างไร ก็ต้องเป็นไปตามลำดับบุริมสิทธิและผลของบุริมสิทธิ

บุริมสิทธิสามัญญบัญญัติไว้ในมาตรา 253 ถึงมาตรา 258

มาตรา 253 “ถ้าหนี้มีอยู่เป็นคุณแก่บุคคลผู้ใดในมูลหนี้อย่างหนึ่งอย่างใด ดังจะกล่าวต่อไปนี้ บุคคลนั้นย่อมมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ คือ

- (1) ค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกัน
- (2) ค่าปลงศพ
- (3) ค่าภาษีอากร
- (4) ค่าจ้างเสมียน คนใช้ และคนงาน
- (5) ค่าเครื่องอุปโภคอันจำเป็นประจำวัน.....”

มาตรา 253 ได้บัญญัติถึงบุริมสิทธิสามัญญไว้ในมูลหนี้ 5 ชนิด แต่ก็ยังมีมาตรา 1598/13 มีใจความพอสรุปได้ว่า ผู้อยู่ในปกครองมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของผู้ปกครอง เพื่อชำระหนี้ที่ค้างแก่ตน และบุริมสิทธินี้ให้อยู่ในลำดับที่หก ถัดจากบุริมสิทธิสามัญญอย่างอื่นตามมาตรา 253 อีกด้วย

ขอบเขตของการใช้บุริมสิทธิสามัญญชนิดต่าง ๆ ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 254 ถึง 258 มีดังนี้

1. ค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกัน มาตรา 254 “บุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกันนั้น ใช้สำหรับเอาค่าใช้จ่ายอันได้เสียไปเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้หมดทุกคนร่วมกัน เกี่ยวด้วยการรักษาหรือการเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้

ค่าใช้จ่ายนั้นมิได้เสียไปเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้หมดทุกคนไซ้ บุริมสิทธิย่อมจะใช้แต่เฉพาะเจ้าหนี้ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการนั้น”

ผู้ที่ออกค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ร่วมกัน จะเป็นบุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ร่วมกันตามมาตรา 254 มีหลักเกณฑ์ดังนี้

ก. เป็นค่าใช้จ่ายอันได้เสียไปเพื่อประโยชน์ร่วมกันของเจ้าหนี้อื่นผู้ได้รับประโยชน์ กล่าวคือ ผู้ที่ออกค่าใช้จ่ายไปแล้ว ผลของการออกค่าใช้จ่ายไปเกิดประโยชน์ต่อเจ้าหนี้อื่น ผู้ที่ออกค่าใช้จ่ายไปจะได้ตั้งใจเพื่อให้เป็นประโยชน์ร่วมกันกับเจ้าหนี้อื่นหรือไม่ก็ตาม ถ้าการที่

ทำลงไปนั้น ปรากฏข้อเท็จจริงว่าเจ้าหนี้อื่นได้รับประโยชน์แล้ว ค่าใช้จ่ายที่เสียไปก็เป็นหนี้ที่มีบุริมสิทธิ และ

ข. ค่าใช้จ่ายที่เสียไปเพื่อประโยชน์ร่วมกันต้องเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปเกี่ยวกับการรักษา คือเป็นการรักษาทรัพย์สินของลูกหนี้มิให้เสียหาย ค่าซ่อมแซมทรัพย์สิน จะโดยเป็นการจัดการซ่อมแซมปรับปรุงบ้านของลูกหนี้ที่เก่าและจะพัง ค่าเลี้ยงดูสัตว์ของลูกหนี้ ดังนั้น การทำให้ทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่เสียหาย ทำให้เจ้าหนี้อื่นสามารถเอาชำระหนี้ได้แล้ว ก็หมายถึงการรักษาการชำระบัญชี คือการรวบรวมทำบัญชีทรัพย์สิน ว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินมากน้อยและเป็นหนี้บุคคลอื่นอีกหรือไม่ หรือการเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น การเฉลี่ยทรัพย์ คือการจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้มาเป็นตัวเงินเพื่อแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ หรือจะเป็นการแบ่งตัวทรัพย์นั้นเองโดยไม่ต้องมีการขายค่าใช้จ่ายที่ผู้ออกไปในการใช้จ่าย ค่ารักษา การชำระบัญชี หรือการเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้ ก็เป็นหนี้ที่มีบุริมสิทธิ

ค. ผู้ที่มีบุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกันของเจ้าหนี้อื่น คือผู้ที่ออกค่าใช้จ่ายไป ไม่ว่าจะเจ้าหนี้ด้วยกันหรือเป็นบุคคลอื่น แม้บุคคลอื่นที่มีได้เป็นเจ้าหนี้ที่ฟ้องคดีเพื่อแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้ แต่เป็นผู้ชำระบัญชีรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ ก็มีบุริมสิทธิตามมาตรานี้ได้ และ

ง. บุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ร่วมกัน ใช้นั้นได้ก็แต่เฉพาะเจ้าหนี้ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการใช้จ่ายนั้น จะใช้นั้นแก่เจ้าหนี้ผู้ไม่ได้รับประโยชน์มิได้ เช่น เจ้าหนี้จำนองเป็นเจ้าหนี้มีประกันพิเศษ มีสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ที่นำมาจำนอง ไม่ว่าจะมีการชำระบัญชีเฉลี่ยทรัพย์หรือเสียค่าใช้จ่ายไปอย่างไร ของการรวบรวมทรัพย์ของลูกหนี้ ก็ไม่ทำให้ผู้รับจำนองได้รับประโยชน์จากการชำระบัญชีเฉลี่ยทรัพย์อย่างไร ผู้ที่ออกค่าใช้จ่ายไปในการชำระบัญชี ก็ไม่มีบุริมสิทธิที่จะยกขึ้นยันผู้รับจำนองได้

2. ค่าปลงศพ มาตรา 255 “*บุริมสิทธิในค่าปลงศพนั้น ใช้สำหรับเอาค่าใช้จ่ายในการปลงศพตามสมควรแก่ฐานานุรูปของลูกหนี้*”

บุริมสิทธิในมูลค่าปลงศพ ผู้ที่มีบุริมสิทธิตามมาตรานี้ไม่จำกัดว่าจะใคร จะเป็นญาติของผู้ตายหรือไม่ ถ้าได้ออกค่าใช้จ่ายในการปลงศพตามควรแก่ฐานานุรูปของลูกหนี้ ก็มีบุริมสิทธิสำหรับค่าใช้จ่ายที่ได้ออกไป ไม่ใช่เงินที่กันออกจากกองมรดกของลูกหนี้ผู้ตายเพื่อจะใช้จ่ายในการปลงศพ ค่าใช้จ่ายในการปลงศพลูกหนี้ จะต้องเป็นจำนวนที่สมควรตามฐานานุรูปของลูกหนี้

ผู้ตาย ส่วนที่เกินกว่าฐานานุรูปของลูกหนี้ผู้ตาย ไม่มีบุริมสิทธิ โดยพิจารณาตามข้อเท็จจริงเป็นราย ๆ ไป มูลหนี้จะต้องเกิดจากการปลงศพ เช่น ค่าบำเพ็ญกุศล การเผา ตามประเพณีของลูกหนี้ผู้ตาย ค่าซื้อโรงใส่ศพ เป็นต้น มูลหนี้เกิดขึ้นไม่ใช่ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการปลงศพโดยตรงแล้ว ก็ไม่ใช่หนี้ที่มีบุริมสิทธิ เช่น สามีของผู้ตายไปกู้เงินขามา บอกว่าเพื่อนำไปทำศพ เจ้าหนี้เป็นเพียงเจ้าหนี้ธรรมดาในหนี้เงินกู้เท่านั้น

3. คำภาษีอากร มาตรา 256 “บุริมสิทธิในมูลค่าภาษีอากรนั้น ใช้สำหรับเอาบรรดาค่าภาษีอากรในที่ดิน ทรัพย์สิน หรือค่าภาษีอากรอย่างอื่นที่ลูกหนี้ยังค้างชำระอยู่ในปัจจุบันและก่อนนั้นขึ้นไปอีกปีหนึ่ง”

ค่าภาษีอากรที่มีบุริมสิทธิ ใช้สำหรับภาษีอากรที่เก็บจากที่ดิน ทรัพย์สิน หรือค่าภาษีอากรอย่างอื่นที่ลูกหนี้ยังค้างชำระอยู่ ดังนั้น จะเป็นค่าภาษีอากรอย่างใด ๆ ที่จะต้องเสียให้รัฐแล้ว รัฐบาลก็เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิสามัญในเงินค่าภาษีอากรที่ค้างชำระอยู่ แต่ไม่ใช่ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่รัฐเรียกเก็บ เช่น เงินที่รัฐเก็บค่าภาคหลวง หรือหนี้ค่าน้ำประปา ไฟฟ้า เป็นต้น ค่าภาษีอากรที่รัฐจะเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธินั้น ตามมาตรา 256 ได้จำกัดไว้ให้รัฐมีบุริมสิทธิสามัญเฉพาะเงินค่าภาษีที่ค้างชำระอยู่ในปัจจุบันและก่อนนั้นขึ้นไปอีก 1 ปีเท่านั้น ส่วนค่าภาษีอากรที่เลยกว่านั้นขึ้นไป รัฐก็เป็นเจ้าหนี้สามัญเท่านั้น

คำว่า “ปัจจุบัน” ตามมาตรา 256 นี้ หมายถึงปีที่มีการฟ้องร้องหรือเรียกร้องขอต่อศาลให้ชำระค่าภาษีที่ค้าง เช่น ค้างชำระภาษีปี 2524 และ 2523 สองปี แต่มิได้มีการฟ้องบังคับในปี 2524 คงปล่อยให้ล่วงเลยและมาฟ้องในปี 2525 เช่นนี้ ปัจจุบันก็หมายถึงปี พ.ศ.2525 เช่นนี้หนี้ภาษีรายนี้จึงมีบุริมสิทธิเฉพาะในปี พ.ศ.2524 ซึ่งเป็นปีก่อนปัจจุบันขึ้นไปหนึ่งปี เพราะกฎหมายใช้คำว่า “และก่อนปีนั้นขึ้นไปหนึ่งปี” และคำว่า “นั้น” น่าจะหมายถึงปัจจุบัน ส่วนหนี้ค่าภาษีอากรในปี พ.ศ.2523 ที่ค้างชำระนั้นไม่มีบุริมสิทธิ แต่ก็มีได้ระงับไป เพียงแต่ไม่มีบุริมสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่นเท่านั้น เช่น

บุริมสิทธิในมูลค่าภาษีอากรที่ค้างชำระในปัจจุบันตามมาตรา 256 หมายถึงปีที่ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้เอาเงินของจำเลยมาชำระหนี้ค่าภาษีอากรแก่ผู้ร้อง เมื่อผู้ร้องยื่นคำร้องวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ.2519 ผู้ร้องย่อมมีบุริมสิทธิในมูลค่าภาษีอากรที่ค้างชำระในปี พ.ศ.2519 และก่อนนั้นขึ้นไปอีกหนึ่งปี คือปี พ.ศ.2518 แต่ตามคำร้องของผู้ร้องได้ยื่นขอให้จำเลยชำระค่าภาษีเงินได้นิติบุคคลค้างชำระสำหรับปี พ.ศ.2517 หนี้ภาษีเงินได้ดังกล่าว จึงเป็นหนี้ที่พ้นกำหนดมีบุริมสิทธิแล้ว ผู้ร้องจึงมีสิทธิเข้าเฉลี่ยหนี้ของจำเลยได้เฉพาะในฐานะเป็นเจ้าหนี้สามัญ (ฎีกาที่ 924/2522)

4. ค่าจ้างเสมือน คนใช้ หรือคนงาน มาตรา 257 “บุริมสิทธิในมูลค่าจ้างเสมือนหรือคนใช้ เพื่อการงานที่ได้ทำให้แก่ลูกหนี้นั้น ใช้สำหรับเอาค่าจ้างนับถอยหลังขึ้นไปสี่เดือน แต่ไม่เกิน สามร้อยบาทต่อเสมือนหรือคนใช้คนหนึ่ง ๆ

บุริมสิทธิในมูลค่าจ้างคนงานนั้น ใช้สำหรับค่าจ้างนับถอยหลังขึ้นไปสี่เดือน แต่ไม่เกิน สามร้อยบาทต่อเสมือนหรือคนใช้คนหนึ่ง ๆ

มาตรา 257 แบ่งบุคคลออกเป็นสองจำพวกให้มีบุริมสิทธิ คือ

ก. เสมียนและคนใช้ที่ทำงานให้แก่ลูกหนี้ มีบุริมสิทธิสามัญก็แต่เฉพาะค่าจ้างที่ค้างชำระ เท่านั้น และจำกัดให้นับเอาเฉพาะค่าจ้างที่ค้างถอยหลังขึ้นไปสี่เดือน แต่ไม่เกินสามร้อยบาทต่อ เสมียนหรือคนใช้คนหนึ่ง ๆ กล่าวคือ ค่าจ้างที่ค้างชำระส่วนที่เกิน 300 บาท แม้จะเป็นค่าจ้างที่ค้าง ชำระนับถอยหลังขึ้นไป 4 เดือน ก็ไม่ใช่ค่าจ้างที่มีบุริมสิทธิ หรือจะเป็นค่าจ้างที่ค้างชำระในเดือน ที่ 5 ก็ไม่ใช่ค่าจ้างที่มีบุริมสิทธิสามัญ

ข. จำพวกที่สอง คือคนงานนั้นมีบุริมสิทธิสามัญในมูลหนี้ค่าจ้าง สำหรับค่าจ้างนับถอย หลังขึ้นไป 2 เดือน แต่ต้องไม่เกิน 150 บาท ต่อคนงานหนึ่งคน

คำว่า “ค่าจ้างนับถอยหลังขึ้นไปสี่เดือน” และ “ค่าจ้างนับถอยหลังขึ้นไปสอง เดือน” น่าจะหมายถึง การนับเวลาถอยหลังเริ่มนับเมื่อเสมือน คนใช้ หรือคนงาน ได้ออกจากงานวันไหน ก็นับขึ้นไป 4 เดือน สำหรับเสมือน คนใช้ และนับขึ้นไป 2 เดือน สำหรับคนงาน สำหรับค่าจ้าง ที่ค้างชำระที่เป็นหนี้บุริมสิทธิสามัญ ส่วนเสมือน คนใช้ หรือคนงาน จะเรียกร้องให้ชำระหนี้เมื่อใด ก็ได้ แต่ต้องอยู่ในอายุความ

5. ค่าเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นประจำวัน มาตรา 258 “บุริมสิทธิในมูลค่าเครื่อง อุปโภคบริโภคอันจำเป็นประจำวันนั้น ใช้สำหรับเอาค่าเครื่องอุปโภคบริโภคซึ่งยังค้างชำระอยู่ นับ ถอยหลังขึ้นไปหกเดือน เช่น ค่าอาหาร โคมไฟ ฟืน ถ่าน อันจำเป็นเพื่อการทรงชีพของลูกหนี้และ บุคคลในสกุลซึ่งอยู่กับลูกหนี้ และซึ่งลูกหนี้จำต้องอุปการะ กับทั้งคนใช้ของลูกหนี้ด้วย”

บุริมสิทธิในมูลค่าเครื่องอุปโภคอันจำเป็นประจำวัน ใช้สำหรับเอาค่าเครื่องอุปโภค เฉพาะที่ค้างชำระถอยหลังขึ้นไป 6 เดือน โดยไม่จำกัดจำนวนเงิน และจะต้องเป็นค่าเครื่องอุปโภค และบริโภคอันจำเป็นประจำวัน เช่น ค่าอาหาร เครื่องดื่ม โคมไฟ ฟืน ถ่าน หรือของอื่นมีลักษณะ เป็นเครื่องอุปโภคอันจำเป็นประจำวัน คือเป็นของอันจำเป็นเกี่ยวกับการทรงชีพของบุคคลที่จำต้อง ใช้ประจำ หากขาดเสีย การดำรงชีพอาจไม่เป็นปกติสุข และเป็นของจำเป็นเพื่อการดำรงชีพสำหรับ ลูกหนี้ รวมตลอดถึงเป็นเครื่องอุปโภคของบุคคลในสกุลซึ่งอยู่กับลูกหนี้ และลูกหนี้จำต้องอุปการะ

หมายถึง บิดา มารดา ภรรยา บุตร ของลูกหนี้ และของคนใช้ทั้งชายและหญิงของลูกหนี้ เครื่องอุปโภคบริโภคนี้จะต้องส่งขายให้กับลูกหนี้ ไม่ใช่ส่งให้บ้านคนอื่น เช่น ส่งไปให้บ้านของคนใช้เอง
หนี้ค่าเครื่องอุปโภคบริโภคจะเป็นหนี้ที่มีบุริมสิทธิได้ จะต้องเป็นเครื่องอุปโภคบริโภค อันจำเป็นประจำวันด้วย เพียงแต่เป็นเครื่องอุปโภคบริโภค เช่น รถยนต์ วิทยุ โทรทัศน์ และเหล้า เบียร์ แต่ไม่ใช่ของจำเป็นในการทรงชีพแล้ว ผู้ขายก็ไม่มีบุริมสิทธิในค่ารถยนต์ วิทยุ เป็นต้น

บุริมสิทธิพิเศษ

ก. บุริมสิทธิพิเศษเหนือสังหาริมทรัพย์

บุริมสิทธิพิเศษเหนือสังหาริมทรัพย์นั้น ผู้ทรงบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์มีบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์เฉพาะอย่างของลูกหนี้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ไม่ใช่เหนือสังหาริมทรัพย์ทุกสิ่งทุกอย่างของลูกหนี้ที่มีทั้งหมด

กฎหมายได้กำหนดลูกหนี้ไว้ถึง 7 ประเภท อันทำให้เจ้าหนี้มีบุริมสิทธิพิเศษเหนือสังหาริมทรัพย์ ในมาตรา 259 “ถ้าหนี้มีอยู่เป็นคุณแก่บุคคลผู้ใดในมูลหนี้หนึ่งอย่างใด ดังจะกล่าวต่อไปนี้ บุคคลผู้นั้นย่อมมีบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์เฉพาะอย่างของลูกหนี้ คือ

- (1) เช่าสังหาริมทรัพย์
- (2) พักอาศัยในโรงแรม
- (3) รับขนคนโดยสารหรือของ
- (4) รักษาสังหาริมทรัพย์
- (5) ซื้อขายสังหาริมทรัพย์
- (6) ค่าเมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์ หรือปุ๋ย
- (7) ค่าแรงงานกสิกรรมหรืออุตสาหกรรม”

ต่อไปนี้จะพิจารณาถึงบุริมสิทธิทั้ง 7 ประเภท เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิจะมีสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ได้ดังนี้

1. บุริมสิทธิพิเศษในมูลเช่าสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา 2529 (1) นั้น ตามมาตรา 260 “บุริมสิทธิในมูลเช่าสังหาริมทรัพย์นั้น ใช้สำหรับค่าเช่าสังหาริมทรัพย์และหนี้อื่นของผู้เช่า อันเกิดจากความเกี่ยวพันในเรื่องเช่า และมีอยู่เหนือสังหาริมทรัพย์ของผู้เช่าซึ่งอยู่ในหรือบนอสังหาริมทรัพย์

หนี้อันจะพึงมีบุริมสิทธิตามมาตรา 260 ใช้สำหรับค่าเช่าแล้ว รวมถึงหนี้ของผู้อื่นของผู้เช่า อันเกิดจากความเกี่ยวพันในเรื่องเช่า และมีอยู่เหนือสังหาริมทรัพย์ของผู้เช่าซึ่งอยู่ในหรือบนอสังหาริมทรัพย์ที่เช่า หนี้ค่าเช่าทำบ้านเช่า เช่น หนี้เกิดจากผู้เช่าทำบ้านเช่าชำรุดเสียหาย หรือผู้เช่าที่ดิน ให้ผู้เช่าออกเงินตรองชุดพรวนดินให้ก่อน แต่ไม่ใช่เงินที่ผู้เช่ากู้ยืมผู้ให้เช่านำเงินไป เพื่อจ้างคน มาพรวนดินในที่ดินที่เช่า เป็นหนี้เงินกู้ธรรมดา ไม่ใช่เป็นหนี้เกิดจากความเกี่ยวพันในเรื่องเช่า

การเช่าตามมาตรา 260 นี้ จะต้องเป็นการเช่าอสังหาริมทรัพย์ ไม่ใช่เป็นการเช่าสังหาริมทรัพย์ ถึงแม้จะใหญ่โต ผู้ให้เช่าสังหาริมทรัพย์ก็ไม่มีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินของผู้เช่าแต่อย่างใด

หนี้ค่าเช่าที่ค้างชำระในกรณีผู้เช่าต้องชำระบัญชีเฉลี่ยทรัพย์สินทั่วไป มาตรา 263 ได้ กำหนดให้บุริมสิทธิของผู้ให้เช่าที่มีต่อผู้เช่าในค่าเช่าและหนี้ของผู้อื่น เท่าที่มีระยะกำหนดส่งค่าเช่า เพียง 3 ระยะ คือ ในปัจจุบันระยะหนึ่ง ก่อนปัจจุบันขึ้นไประยะหนึ่ง และต่อไปภายภาคหน้า อีกระยะหนึ่ง ส่วนค่าเสียหายที่ผู้ให้เช่ามีบุริมสิทธินั้น ใช้เฉพาะใน 2 ระยะ คือ ในระยะกำหนดค่าเช่า ปัจจุบัน และก่อนนั้นขึ้นไปอีกระยะหนึ่งด้วย

ในกรณีที่เช่าที่ดินหรือโรงเรียน สังหาริมทรัพย์ ที่ตกอยู่ในบุริมสิทธิในมูลเช่าอสังหาริมทรัพย์ มีมาตรา 261 ได้บัญญัติว่า “บุริมสิทธิของผู้ให้เช่าที่ดินนั้นมีอยู่เหนือสังหาริมทรัพย์ทั้งหลาย อันผู้เช่านำเข้ามาไว้บนที่ดินที่ให้เช่า หรือนำเข้ามาไว้ในโรงเรียนอันใช้ประกอบกับที่ดินนั้น และมีอยู่เหนือสังหาริมทรัพย์เช่นสำหรับที่ใช้ในที่ดินนั้น กับทั้งเหนือดอกผลอันเกิดจากที่ดินซึ่ง อยู่ในครอบครองของผู้เช่าด้วย

บุริมสิทธิของผู้ให้เช่าโรงเรียนย่อมมีอยู่เหนือสังหาริมทรัพย์ซึ่งผู้เช่านำเข้ามาไว้ในโรงเรียนด้วย”

ในเรื่องเช่าที่ดิน เช่น เช่าที่ทำนา เช่าที่ทำสวน เช่าทุ่งเลี้ยงสัตว์ บุริมสิทธิของผู้ให้เช่า มีบุริมสิทธิอยู่เหนือสังหาริมทรัพย์ทั้งหลายอันผู้เช่าได้นำเข้ามาไว้บนที่ดินที่ให้เช่า เช่น เช่าที่ทำนา ได้นำวัว ควาย คันไถ มาไว้บนที่ดิน หรือสังหาริมทรัพย์ที่ผู้เช่านำเข้ามาไว้ในโรงเรียนอันใช้ประกอบกับที่ดิน หมายถึง ความจริงตั้งใจให้เช่าที่ดินเปล่า ๆ เช่น เช่าที่ดินทำนา แต่ได้ปลูกกระท่อม ห้างหรือขึ้นเพื่ออยู่อาศัย แล้วเอาหม้อข้าวเครื่องทำครัวมาไว้ในกระท่อม หม้อข้าวเครื่องทำครัว ย่อมตกอยู่ในบังคับแห่งบุริมสิทธิด้วย คำว่า “สังหาริมทรัพย์เช่นสำหรับใช้ในที่ดินนั้น” หมายถึง สังหาริมทรัพย์ที่จะเอามาใช้ประโยชน์ในที่ดินที่เช่า เช่น รถไถนา ระเบิดจุดน้ำ ผู้ให้เช่ายังมีบุริมสิทธิคุ้มครองถึงดอกผลอันเกิดจากที่ดินที่เช่าด้วย ดอกผลมีความหมายถึง ดอกผลธรรมดาและดอกผล

นิติบัญญัติ ดอกผลธรรมชาตินั้นจะต้องขาดจากแม่ทรัพย์แล้ว เช่น ผลไม้ ข้าว ที่หลุดขาดมาจากต้นแล้ว ซึ่งได้มาจากการปลูกในที่ดินที่เช่า ผู้ให้เช่ามีบุริมสิทธิเหนือดอกผลธรรมชาติที่เกิดจากที่ดินที่เช่า หากไปแย้งกับบุริมสิทธิของผู้ทำกรงานกลสิกรรมและผู้ส่งเมล็ดพันธุ์ตามมาตรา 278 วรรคสุดท้าย ผู้ให้เช่าต้องมาทีหลัง

ส่วนการให้เช่าโรงเรือนนั้น บุริมสิทธิของผู้ให้เช่ามีบุริมสิทธิพิเศษอยู่เหนือสังหาริมทรัพย์ที่ผู้เช่านำมาไว้ในโรงเรือนนั้น

สังหาริมทรัพย์ของผู้เช่าที่อยู่บนหรือในอสังหาริมทรัพย์ที่เช่า ที่ตกอยู่ในบังคับแห่งบุริมสิทธิสังหาริมทรัพย์นั้นจะเป็นอะไรก็ได้ เป็นต้นว่าสัตว์ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย นกเขา หรือเป็นสิ่งของเครื่องใช้ เช่น ตู้ โต๊ะ เก้าอี้ เตียง ปากกา เป็นต้น สังหาริมทรัพย์ดังกล่าวจะเป็นของผู้เช่าเอง หรือมีผู้อื่นเป็นเจ้าของร่วมอยู่ด้วยกันก็ตาม ผู้ให้เช่าสามารถบังคับบุริมสิทธิของตนเหนือสังหาริมทรัพย์นั้นได้

สังหาริมทรัพย์ตกอยู่ในบังคับแห่งบุริมสิทธิตามมาตรา 260 ถึงมาตรา 261 นั้นแตกต่างกันบางอย่าง คือมาตรา 260 มิได้จำกัดว่าจะต้องเป็นสังหาริมทรัพย์ที่ผู้เช่านำเข้ามา ถ้าปรากฏว่าเป็นสังหาริมทรัพย์ของผู้เช่าอยู่ในที่เช่าแล้ว แม้ผู้เช่าจะมีได้เป็นผู้นำเข้ามา ผู้ให้เช่าก็ใช้บุริมสิทธิบังคับได้ ส่วนมาตรา 261 จำกัดว่าต้องเป็นสังหาริมทรัพย์ที่ผู้เช่านำเข้ามาไว้ในที่เช่า จึงจะอยู่ในบังคับแห่งบุริมสิทธิ

การโอนการเช่าและให้เช่าช่วง มาตรา 262 “ถ้าการเช่าอสังหาริมทรัพย์ได้โอนไปก็ดี หรือได้ให้เช่าช่วงก็ดี บุริมสิทธิของผู้ให้เช่าเดิม ย่อมครอบไปถึงสังหาริมทรัพย์ซึ่งผู้รับโอนหรือผู้เช่าช่วงได้นำเข้ามาไว้ในทรัพย์นั้นด้วย ความที่กล่าวนี้ ท่านให้ใช้ได้ตลอดถึงเงินอันผู้โอนหรือผู้ให้เช่าจะพึงได้รับจากผู้รับโอนหรือผู้เช่าช่วงนั้นด้วย”

มาตรา 262 นี้ มิได้กล่าวว่าการโอน การเช่า หรือให้เช่าช่วง โดยชอบหรือไม่ ดังนั้นจะเป็นเรื่องโอน การเช่า หรือให้เช่าช่วง โดยมีได้รับอนุญาตจากผู้ให้เช่าก่อนก็ตาม ผู้ให้เช่าก็ยังมีบุริมสิทธิตามมาตรา 260 มาตรา 262 ได้บัญญัติเรื่องบุริมสิทธิของผู้ให้เช่าเดิม ในกรณีที่ได้อโอนการเช่าหรือให้เช่าช่วง นอกจากผู้ให้เช่าเดิมจะมีบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ของผู้เช่าเดิมตามมาตรา 260, 261 แล้ว ยังมีบุริมสิทธิไปถึงสังหาริมทรัพย์ของผู้รับโอนการเช่าหรือผู้เช่าช่วงด้วย เช่น ชาวให้แดงเช่าบ้าน ต่อมาแดงได้โอนการเช่าให้ดำ หรือให้ดำเช่าช่วงทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ชาวผู้ให้เช่ามีบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ที่แดงนำเข้ามาไว้บนบ้านนั้น ตามมาตรา 260 และ

261 แล้ว ยังมีบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ที่นำมาเข้ามาไว้ในบ้านด้วย ตามมาตรา 262 และผู้ให้เช่าเดิมยังมีบุริมสิทธิเหนือเงินอันผู้ให้เช่าช่วงจะพึงได้รับจากผู้รับโอนหรือผู้ให้เช่าช่วงนั้นด้วย

ผู้ทรงบุริมสิทธิในมูลเช่าสังหาริมทรัพย์ต้องบังคับเอาหลักประกันก่อน

มาตรา 264 “ในการเรียกร้องของผู้ให้เช่า ถ้าผู้ให้เช่าได้รับเงินประกันไว้ ผู้ให้เช่าย่อมมีสิทธิแต่เพียงในส่วนที่ไม่มีเงินประกัน”

ในเรื่องเช่าสังหาริมทรัพย์ บางทีผู้ให้เช่าได้รับหลักประกันจากผู้ให้เช่าเพื่อเป็นประกันค่าเช่าที่พึงค้างชำระ หรือค่าเสียหายอันผู้เช่าอาจจะก่อให้เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินที่เช่านั้น ผู้ให้เช่าย่อมมีบุริมสิทธิแต่เพียงส่วนที่ไม่มีเงินประกัน เช่น ก. ให้ ข. เช่าบ้านอาศัยอยู่ ค่าเช่าเดือนละ 1,000 บาท เรียกเงินประกันไว้ 2,000 บาท เป็นประกันการปฏิบัติตามสัญญา ถ้า ข. ค้างค่าเช่า 3 เดือน เป็นเงิน 3,000 บาท และ ข. ไม่ได้ทำอะไรให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่เช่า ก. ต้องเอาเงินประกันที่ได้รับไว้ 2,000 บาท หักจากหนี้ที่ค้าง 3,000 บาท เสียก่อน ก. คงมีบุริมสิทธิแต่เพียงในจำนวนเงิน 1,000 บาท เท่านั้น

ผู้ให้เช่าจะบังคับตามบุริมสิทธิของตนได้ ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำตามมาตรา 266 คือผู้ให้เช่ามีอำนาจบังคับเอาแก่สังหาริมทรัพย์เหมือนอย่างผู้รับจำนำ เมื่อมีค่าเช่าหรือหนี้อื่นที่มีบุริมสิทธิค้างชำระอยู่ ผู้ให้เช่ามีสิทธิจะเอาสังหาริมทรัพย์ที่อยู่ในบังคับแห่งบุริมสิทธิของตนออกขายทอดตลาดใช้หนี้บุริมสิทธิได้ คือนำเอาบทบัญญัติเรื่องวิธีการบังคับจำนำมาใช้บังคับโดยอนุโลม

สังหาริมทรัพย์ของบุคคลภายนอกอาจจะถูกผู้ให้เช่าใช้บุริมสิทธิของตนบังคับเหนือสังหาริมทรัพย์นั้นได้ เว้นแต่จะรู้ว่าในเวลาอันควรรู้ว่าทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นของบุคคลภายนอก ตามมาตรา 268 สังหาริมทรัพย์ของบุคคลภายนอกนี้ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินที่ผู้เช่ายืมมารับฝาก รับจำนำ เป็นต้น ก็ตาม แต่ต้องเป็นสังหาริมทรัพย์ได้นำเข้ามาไว้ในสังหาริมทรัพย์ที่เช่า ตามความหมายของมาตรา 260 ถึง 262 สังหาริมทรัพย์เป็นของบุคคลภายนอก ผู้เช่านำเข้ามาในอสังหาริมทรัพย์ที่เช่าแล้ว ก็อาจตกอยู่ในบังคับบุริมสิทธิได้นั้น แต่ผู้ให้เช่าซึ่งเป็นจำหนัต้องมิได้รู้ในเวลาอันควรรู้ว่าสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นของบุคคลภายนอก คือในขณะที่ผู้ให้เช่าบังคับยึดสังหาริมทรัพย์นั้น เพื่อเอาชำระหนี้บุริมสิทธิโดยมิได้รู้ว่าเป็นของบุคคลอื่น ถ้ารู้ก็คงจะไม่มีทางที่จะใช้บุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์นั้นได้ เช่น ผู้ให้เช่าย่อมมีบุริมสิทธินั้นได้ เช่น ผู้ให้เช่าย่อมมีบุริมสิทธิในมูลเช่าตึกเหนือทรัพย์สินของผู้ร่อนนำมาฝากผู้เช่าขายในตึกที่เช่า (ฎีกาที่ 1692/2503)

2. บุริมสิทธิในมูลพักอาศัยในโรงแรม ตามมาตรา 265 “บุริมสิทธิในมูลพักอาศัยในโรงแรมนั้น ใช้สำหรับเอาเงินบรรดาที่ค้างชำระแก่เจ้าสำนักเพื่อการพักอาศัยและการอื่น ๆ อันได้จัดให้สำเร็จความปรารถนาแก่คนเดินทางหรือแขกอาศัย รวมทั้งการชดใช้เงินทั้งหลายที่ได้ออกแทนไป และมีอยู่เหนือเครื่องเดินทาง หรือทรัพย์สินอย่างอื่นของคนเดินทาง หรือแขกอาศัยอันเอาไว้ในโรงแรม โฮเต็ล หรือสถานที่เช่นนั้น”

หนึ่งจะมีบุริมสิทธิตามมาตรา นี้ คือบรรดาเงินที่ค้างชำระแก่เจ้าสำนักโรงแรมเพื่อการอาศัย เช่น ค่าเช่าห้องนอน ค่าอยู่กินของคนเดินทางหรือแขกอาศัยในระหว่างที่พักอาศัยในโรงแรม โฮเต็ล หรือสถานที่เช่นนั้น ให้เจ้าสำนักใช้บุริมสิทธิเหนือเครื่องเดินทาง เช่น กระเป๋า หีบเสื้อผ้า หรือเครื่องแต่งตัวเหนือทรัพย์สินอย่างอื่นของคนเดินทาง เช่น สัตว์ รถยนต์ หรือสินค้าของคนเดินทางหรือแขกอาศัย อันนำเข้ามาไว้ในโรงแรม โฮเต็ล หรือสถานที่เช่นนั้น จะเห็นได้ว่า เจ้าสำนักอาจใช้บุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ของบุคคลภายนอกก็ได้ ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ที่คนเดินทางหรือแขกอาศัยนำติดตัวมาหรือนำเอาไว้ในโรงแรม โฮเต็ล หรือสถานที่เช่นนั้น ตามมาตรา 268 “ในกรณีดังได้บัญญัติไว้ในความแปดมาตราก่อนนี้นี้ เจ้าสำนักโรงแรมก็ดี จะใช้บุริมสิทธิของตนเหนือสังหาริมทรัพย์อันเป็นของบุคคลภายนอกก็ได้ เว้นแต่ตนจะได้อ่านในเวลาอันควรรู้ว่าทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นของบุคคลภายนอก”

เจ้าสำนักใช้บุริมสิทธิของตนเหนือสังหาริมทรัพย์ของคนเดินทางหรือแขกอาศัยที่นำมาไว้ในโรงแรมนั้น ไม่ต้องถึงกับสังหาริมทรัพย์นั้นต้องนำมาไว้ในห้องเช่าเสมอไป เพียงอยู่ในบริเวณโรงแรม โฮเต็ล หรือสถานที่เช่นนั้นก็เพียงพอ แต่ไม่ใช่สังหาริมทรัพย์ที่เคยนำเอาเข้ามาไว้ในโรงแรม เขาก็เอาออกไปเสียแล้ว เจ้าสำนักจะใช้บุริมสิทธิบังคับเหนือสังหาริมทรัพย์นั้นไม่ได้

นอกจากเจ้าสำนักจะมีบุริมสิทธิในมูลหนี้ที่ค้างชำระค่าพักอาศัยแล้ว กฎหมายยังบัญญัติกว้างให้มีบุริมสิทธิในมูลหนี้อื่นอันใดที่เจ้าสำนักได้จัดให้สำเร็จความปรารถนาแก่คนเดินทางหรือแขกอาศัย เช่น ในระหว่างพักอาศัยได้ใช้โทรศัพท์ของโรงแรมติดต่อกับบุคคลภายนอก ค่าซักเสื้อผ้า ค่ารถบริการแขกอาศัย เจ้าสำนักยังมีบุริมสิทธิในบรรดาเงินทั้งหลายที่ออกแทนไป เช่น โรงแรมไม่มีอาหารขาย เจ้าสำนักไปซื้อมาให้คนเดินทางหรือแขกอาศัย โดยออกเงินไปก่อนหรือจำนวนเงินที่ออกไปโดยแขกอาศัยสั่งซื้อสิ่งของ เช่น สุรา เบียร์ บุหรี่ เครื่องสำอาง หรือจ่ายค่าจ้างรถให้เช่า ถ้าเป็นหนี้เป็นอย่างอื่น เช่น คนเดินทางหรือแขกอาศัยกู้เงินเจ้าสำนักมาใช้ คนเดินทางหรือแขกอาศัยไม่ชำระเงินกู้ เจ้าสำนักห้ามบุริมสิทธิในมูลหนี้เงินกู้ เป็นเพียงเจ้าหนี้สามัญในหนี้เงินกู้เท่านั้น

เจ้าสำนักโรงแรม ไฮเต็ล หรือสถานที่เช่นว่านั้น จะใช้บุริมสิทธิของตนบังคับทำนองเดียวกับผู้รับจำนำก็ได้ คือนำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยการบังคับจำนำ มาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 266)

3. บุริมสิทธิในมูลรับคนโดยสารหรือของ ตามมาตรา 267 “บุริมสิทธิในมูลรับคนนั้น ใช้สำหรับเอาค่าระวางพาหนะในการรับคนโดยสารหรือของ กับทั้งค่าใช้จ่ายอันเป็นอุปกรณ์ และเป็นบุริมสิทธิมีอยู่เหนือของและเครื่องเดินทางทั้งหมดอันอยู่ในมือของผู้ขนส่ง”

บุริมสิทธิมาตรานี้มีให้แก่ผู้ขนส่งคนโดยสารหรือของ และมีอยู่ในมูลหนี้ขนส่งนั้น คือค่าระวางพาหนะ ซึ่งหมายความถึงบำเหน็จอันจะต้องจ่ายให้เพื่อการขนส่ง เป็นต้น ว่าค่ารถหรือค่าระวางกับในมูลหนี้ค่าใช้จ่ายอันเป็นอุปกรณ์ ซึ่งหมายความถึงบำเหน็จอันจะต้องจ่ายให้เพื่อการขนส่ง เป็นต้น ว่าค่ารถหรือค่าระวางกับในมูลหนี้ค่าใช้จ่ายอันเป็นอุปกรณ์ ซึ่งหมายถึงค่าใช้จ่ายอย่างใด ๆ ตามจารีตประเพณีอันผู้ขนส่งได้เสียไปเพราะการขนส่งคนโดยสารหรือของ เช่น ค่าทำหีบบรรจุของหรือค่าจ้างบรรจุ ค่าเบี้ยประกันภัย ค่าตัวตราไปรษณีย์ ฯลฯ อันนับได้ว่าเป็นอุปกรณ์ขนส่ง

ผู้ขนส่งคนโดยสารหรือของ ไม่ว่าจะทางน้ำหรือทางอากาศ จะขนส่งด้วยรถ เรือ หรือสัตว์พาหนะก็ดี ก็มีบุริมสิทธิเกิดขึ้นได้ และมีบุริมสิทธิอยู่เหนือสิ่งฮาริมทรัพย์ คือเหนือของและเครื่องเดินทางทั้งหมดอันอยู่ในมือผู้ขนส่ง ข้อสำคัญ สิ่งฮาริมทรัพย์ดังกล่าวต้องอยู่ในมือของผู้ขนส่ง ถ้าผู้ขนส่งปล่อยให้คนโดยสารรับเอาไป หรือผู้ขนส่งได้ส่งของนั้นให้เขาไปเสียแล้ว ผู้ขนส่งก็จะใช้บุริมสิทธิของตนเหนือสิ่งของนั้นไม่ได้

ผู้ขนส่งจะใช้บุริมสิทธิของตนเหนือสิ่งฮาริมทรัพย์อันเป็นของบุคคลภายนอกก็ได้ เว้นแต่ตนจะรู้ว่าในเวลาอันควร รู้ได้ว่าทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นของบุคคลภายนอกตามมาตรา 268 วรรคแรก แต่ถ้าเป็นสิ่งฮาริมทรัพย์นั้นถูกลักหรือสูญหาย ท่านให้ใช้บังคับตามกฎหมายว่าด้วยการแสวงคืนครองทรัพย์ (มาตรา 268 วรรค 2) กล่าวคือ ถ้าเป็นสิ่งฮาริมทรัพย์ที่ถูกลักหรือสูญหายอยู่ในมือผู้ขนส่ง เจ้าของทรัพย์ที่แท้จริงย่อมติดตามเอาคืนได้ ตาม ป.พ.พ. บรรพ 4 ว่าด้วยทรัพย์สิน เช่นเดียวกับบุริมสิทธิเหนือสิ่งฮาริมทรัพย์ในมูลหนี้ค่าเช่าสิ่งฮาริมทรัพย์หรือพักอาศัยในโรงแรม ถ้าสิ่งฮาริมทรัพย์ที่ผู้เช่านำมาไว้บนหรือในที่ดินที่เช่า หรือคนเดินทางหรือแขกอาศัยนำเอามาไว้ในโรงแรม ไฮเต็ล หรือสถานที่เช่นว่านั้น เป็นทรัพย์สินของผู้ถูกลักหรือสูญหาย เจ้าของทรัพย์ที่แท้จริงย่อมติดตามเอาทรัพย์สินคืนได้ (มาตรา 268 วรรค 2) แต่ต้องฟ้องภายในอายุความ

ผู้ขนส่งไม่อาจบังคับบุริมสิทธิได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ เพราะมาตรา 266 มิได้ระบุไว้เช่นนั้น แต่ตามมาตรา 631 ผู้ขนส่งอาจมีอำนาจขายได้เหมือนกัน

4. บุริมสิทธิในมูลรักษาสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 269 “บุริมสิทธิในมูลรักษาสังหาริมทรัพย์นั้น ใช้สำหรับเอาค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาสังหาริมทรัพย์ และมีอยู่เหนือสังหาริมทรัพย์อันนั้น

อนึ่ง บุริมสิทธินี้ยังใช้สำหรับเอาค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอันได้เสียไปเพื่อที่จะสงวนสิทธิหรือรับสภาพสิทธิ หรือบังคับสิทธิ อันเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์นั้นอีกด้วย”

บุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา 269 ใช้สำหรับเอาค่าใช้จ่ายที่ได้ออกไปเพื่อรักษาสังหาริมทรัพย์ และมีอยู่เหนือสังหาริมทรัพย์นั้น รวมตลอดถึงใช้สำหรับเอาค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอันได้เสียไปเพื่อที่จะสงวนสิทธิหรือรับสภาพสิทธิ หรือบังคับสิทธิ อันเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์นั้น รักษาสังหาริมทรัพย์ หมายถึงป้องกันไม่ให้สังหาริมทรัพย์นั้นสูญหายหรือถูกทำลายลง และทำเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้คนอื่นด้วย แต่ไม่ใช่การที่รับฝากทรัพย์ไว้เฉย ๆ การสงวนสิทธิ เช่น เจ้าหนี้ ตามคำพิพากษาคนอื่นมานำยึดทรัพย์ เข้าร้องขอตทรัพย์จนชนะเอาทรัพย์มาได้ การรับสภาพสิทธิ เช่น ทรัพย์ของลูกหนี้อยู่ที่บุคคลอื่น และกำหนดอายุความฟ้องร้องเอาคืนจนจะสิ้นอายุความอยู่แล้ว จัดทำให้ผู้นั้นทำหน้าที่รับสภาพหนี้ตามมาตรา 172 การบังคับสิทธิ เช่น ก.เอาทรัพย์ของ ข.ไปโดยมิชอบ ค.ฟ้องร้องเรียกคืนเอามาได้ ค.มีบุริมสิทธิทรัพย์ ดังกล่าว

5. บุริมสิทธิในมูลหนี้ขายสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 270 “บุริมสิทธิในมูลหนี้ซื้อขายสังหาริมทรัพย์นั้น ใช้สำหรับเอาราคาซื้อขายและดอกเบี้ยในราคารานั้น และมีอยู่เหนือสังหาริมทรัพย์อันนั้น”

การซื้อขายสังหาริมทรัพย์ ถ้ายังไม่ได้ส่งมอบกันไป ผู้ขายใช้สิทธิยึดหน่วงได้ตามมาตรา 468, 469 และจะใช้สิทธิขายทอดตลาดทรัพย์ที่ยึดหน่วงไว้ก็ได้ ตามมาตรา 470, 471 เมื่อผู้ขายส่งมอบสังหาริมทรัพย์ที่ขายนั้นให้ผู้ซื้อแล้ว ผู้ขายมีบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ที่ขายนั้นสำหรับราคาและดอกเบี้ยที่ค้างชำระที่บังคับเอาได้ แต่ถ้าผู้ซื้อได้มอบให้บุคคลภายนอกไปแล้ว ผู้ขายมีอาจใช้บุริมสิทธิต่อบุคคลภายนอกได้

บุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ที่ขายในมูลหนี้ราคาซื้อขายและดอกเบี้ย ถ้าเป็นการขาย เมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์ หรือปุ๋ย ถ้ายังไม่ได้ใช้สิ่งเหล่านั้น ผู้ขายมีบุริมสิทธิตามมาตรา 270 ได้ แต่ถ้าเอาไปใช้แล้ว ก็ยังมีบุริมสิทธิบังคับได้ตามมาตรา 271 และบุริมสิทธิของผู้ขายมีเหนือสังหา

ริมทรัพย์เท่านั้น ถ้าสังหาริมทรัพย์นั้นเปลี่ยนสภาพไปแล้วจนใช้บุริมสิทธิบังคับไม่ได้ ย่อมไม่มีสังหาริมทรัพย์ที่จะใช้บุริมสิทธิบังคับเอาได้ เช่น มูลหนี้ที่เกิดจากการซื้อขายไม้แปรรูปต่าง ๆ อันเป็นสังหาริมทรัพย์ซึ่งผู้ขายมีบุริมสิทธิที่จะเอาราคาซื้อขายเหนือไม้แปรรูปนี้ได้ก่อนเจ้าหนี้อื่นนั้น หากปรากฏว่าไม้แปรรูปนั้นได้ถูกนำไปปลูกสร้างเป็นโรงเรือนไปเสียแล้ว ผู้ขายก็ไม่มีสิทธิที่จะอ้างบุริมสิทธิเหนือโรงเรือนซึ่งปลูกด้วยไม้แปรรูปนั้นแต่อย่างใด (ฎีกาที่ 757/2505) เพราะกลายเป็นอสังหาริมทรัพย์แล้ว

6. บุริมสิทธิในมูลค่าเมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์ หรือปุ๋ย ตามมาตรา 271 “บุริมสิทธิในมูลค่าเมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์ หรือปุ๋ย นั้น ใช้สำหรับเอาราคาค่าเมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์ หรือปุ๋ย และดอกเบี้ยในราคาดังนั้น และมีอยู่เหนือดอกผลอันเกิดงอกในที่ดิน เพราะใช้สิ่งเหล่านั้นภายในปีหนึ่งนับแต่เวลาที่ใช้”

ตามมาตรา 271 มีบุริมสิทธิเหนือดอกผลสำหรับราคาและดอกเบี้ยในการขายเมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์ หรือปุ๋ย และมีอยู่เหนือดอกผลอันเกิดงอกในที่ดิน เพราะใช้สิ่งเหล่านั้นภายใน 1 ปี นับแต่เวลาที่ใช้ ไม่ใช่ นับแต่วันที่ซื้อมา

7. บุริมสิทธิในมูลค่าแรงงานกลสิกรรมหรืออุตสาหกรรม ตามมาตรา 272 “บุริมสิทธิในมูลค่าแรงงานเพื่อกลสิกรรมและอุตสาหกรรมนั้น ในส่วนบุคคลที่ได้ทำการงานกลสิกรรม ใช้สำหรับเอาค่าจ้างนับถอยหลังขึ้นไปปีหนึ่ง และในส่วนบุคคลที่ได้ทำการงานอุตสาหกรรม ใช้สำหรับเอาค่าจ้างนับถอยหลังขึ้นไปสามเดือน และเป็นบุริมสิทธิมีอยู่เหนือดอกผลหรือสิ่งของที่ประดิษฐ์ขึ้นอันเกิดแต่แรงงานของบุคคลนั้น ๆ”

มาตรา 272 บัญญัติให้บุริมสิทธิแก่คนงานกลสิกรรมหรืออุตสาหกรรม สำหรับค่าแรงงานที่ค้างชำระแก่คนงานนั้น เหนือดอกผลหรือสิ่งประดิษฐ์ขึ้นอันเกิดแต่แรงงานของตน และจำกัดค่าแรงงานที่ค้างสำหรับบุคคลที่ได้ทำการงานกลสิกรรม ให้มีบุริมสิทธิสำหรับค่าจ้างที่ค้างนับถอยหลังขึ้นไปปีหนึ่ง และสำหรับอุตสาหกรรมนับถอยหลังขึ้นไปสามเดือน กำหนดเวลาที่นับถอยหลังขึ้นไป ต้องนับจากวันค้างค่าจ้างครั้งสุดท้าย ถ้าค่าจ้างที่ค้างในงานกลสิกรรมอยู่ในระหว่าง 1 ปี หรือในงานอุตสาหกรรมอยู่ในระหว่าง 3 เดือน ซึ่งนับถอยหลังขึ้นไปจากวันค้างค่าจ้างครั้งสุดท้าย ไม่ใช่ นับจากวันบังคับสิทธิ เพราะไม่มีคำว่าปีหรือเดือนปัจจุบัน

ข. บุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์

บุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์ คือบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์เฉพาะอย่างของลูกหนี้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ตามมาตรา 273 “ถ้าหนี้มีอยู่เป็นคุณแก่บุคคลผู้ใดในมูลค่าอย่าง

หนึ่งอย่างใดที่จะกล่าวต่อไปนี้ บุคคลผู้นั้นย่อมมีบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์เฉพาะอย่างของ
ลูกหนี้ คือ

- (1) รักษาอสังหาริมทรัพย์
- (2) จ้างทำของเป็นการงานทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์
- (3) ซื้อขายอสังหาริมทรัพย์

กฎหมายกำหนดมูลหนี้ไว้ 3 ประเภท อันทำให้เจ้าหนี้มีบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์
เฉพาะอย่างของลูกหนี้ จะได้พิจารณาขอบเขตของบุริมสิทธิทั้ง 3 ประเภท ดังนี้

1. **บุริมสิทธิในมูลรักษาอสังหาริมทรัพย์** ตามมาตรา 274 “บุริมสิทธิในมูลรักษาอสังหา-
ริทรัพย์นั้น ใช้สำหรับเอาค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาอสังหาริมทรัพย์และมีอยู่เหนืออสังหาริมทรัพย์อันนั้น”
อนึ่ง บทบัญญัติแห่งมาตรา 269 วรรคสองนี้ ท่านให้นำมาใช้บังคับแก่กรณีที่กำลังกล่าวมา
ในวรรคก่อนนี้ด้วย”

บุริมสิทธิตามมาตรา 274 ใช้สำหรับค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาอสังหาริมทรัพย์ มีบุริมสิทธิ
เหนืออสังหาริมทรัพย์อันได้รักษาั้น และให้นำมาตรา 269 วรรค 2 มาใช้บังคับถึงการรักษาอสังหา-
ริทรัพย์ด้วย (มาตรา 269 วรรค 2 เป็นเรื่องหนึ่งในมูลรักษาอสังหาริมทรัพย์ได้อธิบายไว้
แล้ว นำมาใช้เกี่ยวกับเรื่องหนึ่งในมูลรักษาอสังหาริมทรัพย์เท่าที่สามารถนำมาใช้ได้)

บุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ที่รักษานั้นเกิดจากมูลหนี้ค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาอสังหา-
ริทรัพย์ เช่น รักษาที่ดินและโรงเรือนให้คงสภาพดี หรือก่อกำแพงป้องกันไม่ให้น้ำท่วมบ้าน และตาม
มาตรา 274 วรรค 2 ยังให้ใช้บุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์สำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอันได้เสียไป
เพื่อที่จะสงวนสิทธิ รับสภาพสิทธิ หรือบังคับสิทธิ อันเกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์นั้นอีกด้วย
เช่น บ้าน ก.จวนจะพัง ก.จ้างให้ ข.ให้จัดการซ่อมแซมบ้านนั้นไม่ให้พัง เช่นนี้ ข.จะมีบุริมสิทธิเหนือ
บ้านนั้นสำหรับค่าใช้จ่ายที่ ข.ต้องออกไปในการซ่อมแซมบ้าน หรือ ก.ฝากบ้านให้ ข.ช่วยดูแล
บ้าน และเป็นตัวแทนจัดการบ้านมีอำนาจฟ้องคดีในการจัดการบ้านได้ ต่อมา มี ข.มาบุกรุกหรือ
เข้าทำให้บ้านเสียหาย ก.จ้างทนายฟ้องขับไล่ ข. ก.ต้องออกค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเป็นค่าจ้างทนาย
เพื่อที่จะสงวนบ้านนั้นไว้ ก.มีบุริมสิทธิเหนือบ้านนั้นในมูลหนี้ค่าใช้จ่ายในการจ้างทนาย

2. **บุริมสิทธิในมูลจ้างทำของขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์** ตามมาตรา 275 “บุริมสิทธิในมูล
จ้างทำของเป็นการงานทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์นั้น ใช้สำหรับเอาสินจ้าง ค่าทำของ เป็นการงานอัน

ผู้ก่อสร้าง สถาปนิก หรือผู้รับจ้าง ได้ทำลงบนอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ และมีอยู่เหนืออสังหาริมทรัพย์อันนั้น

อนึ่ง บุริมสิทธินี้ย่อมเกิดขึ้นต่อเมื่ออสังหาริมทรัพย์นั้นมีราคาเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน เพราะการที่ได้ทำขึ้นนั้น และมีอยู่เพียงเหนือราคาที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น”

มูลหนี้บุริมสิทธิพิเศษในมูลจำงทำของตามมาตรา 275 เกิดจากการทำของเป็นการงานทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น และมีบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์นั้น เช่น แดงจำงจำซึ่งเป็นผู้รับเหมาหรือผู้ก่อสร้าง ให้รับเหมาก่อสร้างตึกบนที่ดินของแดง แดงค้ำจำง เช่นนี้ จำมีบุริมสิทธิในมูลค่าจำงที่ค้ำงและมีอยู่เหนืออสังหาริมทรัพย์นั้น

การจำงทำของ ผู้รับจ้างทำของจะมีบุริมสิทธิสำหรับสินจำงหรือค่าจำงที่ผู้ว่าจำงค้ำงชำระแก่ผู้รับจ้างแต่เฉพาะจำงทำของบนอสังหาริมทรัพย์เท่านั้น จำงทำของบนอสังหาริมทรัพย์นี้จะเป็นการสร้างตึก บ้านเรือน ก่อสร้างอนุสาวรีย์ สร้างสะพาน ต่อเติมบ้านหรือตึกให้มีห้องมากขึ้น ขุดดินปรับพื้นที่ดินสำหรับใช้เป็นที่พักบ้านหรือสำหรับทำสวนให้เป็นที่นา ก็ได้ชื่อว่าเป็นเรื่องจำงทำของเป็นการงานบนอสังหาริมทรัพย์

ผู้ที่มีบุริมสิทธิตามมาตรา 275 นี้ ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นผู้รับจ้างเท่านั้น จะเป็นผู้ก่อสร้าง สถาปนิก ก็เป็นผู้ที่จะมีบุริมสิทธิได้

แต่ทั้งนี้ ผู้ก่อสร้าง สถาปนิก หรือผู้รับจ้าง จะมีบุริมสิทธิสำหรับสินจำงหรือค่าทำของเฉพาะราคาที่อสังหาริมทรัพย์นั้นได้มีราคาเพิ่มขึ้นเนื่องจากการงานที่ได้ทำขึ้นนั้น และราคาที่เพิ่มขึ้นนั้นคิดจากราคาปัจจุบัน ส่วนสินจำงหรือค่าทำของที่เกินกว่าราคาที่เพิ่มขึ้นก็เป็นหนี้สามัญเท่านั้น ราคาที่เพิ่มขึ้นนี้คิดราคาปัจจุบัน หมายถึงเวลาที่บังคับตามสิทธิ

3. บุริมสิทธิในมูลหนี้ซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 276 “บุริมสิทธิในมูลหนี้ซื้อขายอสังหาริมทรัพย์นั้น ใช้สำหรับเอาราคาอสังหาริมทรัพย์และดอกเบี้ยในราคานั้น และมีอยู่เหนืออสังหาริมทรัพย์อันนั้น”

ตามมาตรา 276 ก็มีความหมายอย่างเดียวกับมาตรา 270 แตกต่างกันเพียงแต่ว่า มาตรา 276 เป็นเรื่องซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ส่วนมาตรา 270 เป็นเรื่องซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ บุริมสิทธิในมูลหนี้ซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ใช้สำหรับเอาราคาและดอกเบี้ยในราคานั้น และมีอยู่เหนืออสังหาริมทรัพย์นั้น เช่น ไร่ขายที่ดินแปลงหนึ่งให้ไซ ในราคา 50,000 บาท และตกลงกันว่า ถ้าไซไม่ชำระราคาภายในกำหนด ต้องเสียดอกเบี้ยในราคาที่ค้ำงชำระ เมื่อถึงกำหนดชำระ

ไซไม่ชำระ ในเวลาต่อมาจึงทำให้มีดอกเบี้ยยค้างชำระอยู่ 10,000 บาท ดังนี้ ไก่มีบุริมสิทธิเหนือที่ดินที่ขายให้ไซไปนั้นสำหรับเงินที่ค้างชำระ 50,000 บาท และดอกเบี้ย 10,000 บาท

ลำดับบุริมสิทธิ

ต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงลำดับบุริมสิทธิตามบทบัญญัติของกฎหมาย

1. **บุริมสิทธิสามัญหลายรายแย้งกัน** ให้ถือว่าบุริมสิทธิทั้งหลายนั้น มีลำดับที่จะให้ผลก่อนหลัง ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 253 ตามมาตรา 277 วรรคแรก คือเรียงลำดับบุริมสิทธิสามัญดังนี้

- (1) ค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ร่วมกัน
- (2) ค่าปลงศพ
- (3) ค่าภาษีอากร
- (4) ค่าจ้างเสมียน คนใช้ และคนงาน
- (5) ค่าเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นประจำวัน

ลำดับบุริมสิทธิดังกล่าวนั้น หนี้ใดเกิดขึ้นก่อนหลังไม่เป็นข้อสำคัญ

2. **บุริมสิทธิสามัญแย้งกับบุริมสิทธิพิเศษ** ตามมาตรา 278 วรรค 2 ให้บุริมสิทธิพิเศษอยู่ในลำดับก่อนบุริมสิทธิสามัญ เว้นแต่บุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ร่วมกันนั้น ย่อมอยู่ในลำดับก่อนบุริมสิทธิพิเศษ ในฐานะที่จะใช้สิทธินั้นต่อเจ้าหนี้เฉพาะผู้ได้รับประโยชน์จากการนั้นหมดทุกคนด้วยกัน ค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้อื่น เช่น บ้านที่ยึดไว้จะพึงจัดการซ่อมแซมปรับปรุงไว้ให้คงเดิมให้พึง ค่าใช้จ่ายป้องกันมิให้ลูกหนี้ลอบจำหน่ายทรัพย์สินหรือเอาไปซุกซ่อนไว้ ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายในการที่ไปยึดเอามา การฟ้องร้องเรียกเอามาจากผู้อื่น หรือเข้าขัดทรัพย์คัดค้านไว้มิให้คนภายนอกเอาไปได้หรือขอเพิกถอนการฉ้อฉลที่ลูกหนี้โอนไปหรือจัดให้ลูกหนี้รับสภาพหนี้ เป็นผลให้ทรัพย์ยังอยู่หรือกลับคืนมาสู่กองทรัพย์สินของลูกหนี้ เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้อื่นในอันที่จะขอรับชำระหนี้จากทรัพย์สินนั้น ค่าใช้จ่ายด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ถือเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้อื่น เป็นต้น

3. **บุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์แย้งกัน** ตามมาตรา 278 “เมื่อมีบุริมสิทธิแย้งกันหลายรายเหนือสังหาริมทรัพย์อันหนึ่งอันเดียวกัน ท่านให้ถือลำดับก่อนหลังดังที่เรียงไว้ต่อไปนี้ คือ

- (1) บุริมสิทธิในมูลค่าเช่าสังหาริมทรัพย์ พัสดุในโรงแรมและรับขน